

Vliv canisterapie na kombinované postižení

Kateřina Plisková

Bakalářská práce
2008

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2007/2008

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina PLISKOVÁ**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Vliv canisterapie na kombinované postižení**

Zásady pro vypracování:

Nastudování odborné literatury a zpracování materiálů

Teoretické zpracování tematiky

Příprava metodiky výzkumné části

Zpracování a vyhodnocení výzkumu

Prezentace výsledků, shrnutí a doporučení pro praxi

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Nerandžič, Z. Animoterapie, aneb, Jak nás zvířata umí léčit, 1.vyd., Praha: Albatros, 2006
ISBN 80-00-01809-8

Pipeková, J. Terapie ve speciálně pedagogické péči, 2.rozšířené vyd., Brno: Paido, 2001
ISBN 80-7315-010-7

Pipeková, J. Kapitoly ze speciální pedagogiky, Brno: Paido, 1998 ISBN 80-85931-65-6

Selikowitz, M. Downův syndrom, 1.vyd., Praha: Portál, 2005 ISBN 80-7178-973-9

Švarcová - Slabinová, I. Mentální retardace: vzdělávání: výchova: sociální péče, 3.vyd.,
Praha: Portál, 2006 ISBN 80-7367-060-7

Slowík, J. Speciální pedagogika, 1.vyd., Praha: Grada publishing, 2007 ISBN
80-247-1733-6

Jankovský, J. Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením:
somatopedická a psychologická hlediska, 1.vyd., Praha: Triton, 2001 ISBN
80-7254-192-7

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Petr Srnec

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

23. ledna 2008

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. května 2008

Ve Zlíně dne 23. ledna 2008

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Jarmila Celá
ředitel ústavou

ABSTRAKT

Abstrakt česky

Práce pojednává o canisterapii jako o jedné z terapií využívané ve speciálně pedagogické péči. Canisterapie je terapie využívající pozitivní působení psa na zdraví člověka. Působí příznivě jak na zdravotní stav člověka, tak i na jeho psychický stav.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část, každá část obsahuje několik kapitol.

V teoretické části je popsána historie a vznik canisterapie, oblasti, ve kterých se canisterapie využívá. Dále se v práci věnuji typům canisterapie, jejím metodám a formám použití. Jaké má účinky na rozvoj pohybové, rozumové i citové stránky u klientů s různým typem postižení. Poukazuji na výběr správného psa, jeho výcvik a canisterapeutické zkoušky.

V praktické části jsou uvedeny jednotlivé kazuistiky klientů, kteří se pravidelně účastní canisterapie. Výsledkem je shrnutí účinků canisterapie u jednotlivých klientů.

Cílem práce je shrnutí dostupných informací o canisterapii a sledování jejího působení v různých oblastech schopností a dovedností na klienty s kombinovaným postižením.

Klíčová slova:

Pes, psovod, canisterapeutický tým, motivace, hrubá motorika, jemná motorika, komunikace.

ABSTRACT

Abstrakt ve světovém jazyce

Graduation theses deals with the canistherapy as one of the therapies used in special educational care. Canistherapy is therapy benefiting from positive action dog on human health. It has beneficial effect on both the state of health of human, as well as his mental state.

The work is divided into theoretical and practical part, each section contains several chapters.

In the theoretical part is described the history and emergence of canistherapy, areas in which canistherapy is used. Next the work deals about the types of canistherapy, its methods and forms. What are the effects on the development of movement and emotional sites of clients with different types of disability. I point out how to select right dog, its training and canistherapy tests.

In the practical part are given individual case histories of clients, who regularly participate in canistherapy. The result is a summary of the effects of canistherapy for individual clients.

The aim of my graduation theses is to summarize all available information about canistherapy and follow up its incidence in various areas of abilities and skills on clients with combined disablement.

Keywords:

Dog, dog handler, canistherapeutic team, motivation, coarse motor activity, fine motor activity, communication.

Poděkování, motto

Chci poděkovat všem, kteří mi umožnili vypracovat tuto bakalářskou práci. Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Petru Srncovi, za rady a připomínky, které mi při zpracování této práce poskytl. Také děkuji paní Evě Popelkové, Janě Vargové a Gabriele Grycové, za poskytnuté informace, které mi byly velkým přínosem pro zpracování této práce.

Pes, to je přítel, pes, to je posluchač, pes , to je psychoanalytik. Nepoví sice ani slovo, ale duši člověka se uleví.

(Neznámý autor)

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 VÝZNAM ZVÍŘAT	13
1.1 ZVÍŘATA JAKO KOMUNIKAČNÍ PROSTŘEDEK	13
1.2 LÉČIVÉ ÚČINKY ZVÍŘAT	14
1.3 ZOOTHERAPIE	16
2 CANISTERAPIE	18
2.1 VZNIK CANISTERAPIE	18
2.2 ÚČASTNÍCI CANISTERAPIE	19
2.3 TYPY CANISTERAPIE	20
2.3.1 Individuální canisterapie	22
2.3.2 Skupinová canisterapie.....	22
2.4 METODY CANISTERAPIE.....	24
2.4.1 AAA (Animal Assisted Activities)	24
2.4.2 AAT (Animal Assisted Therapy)	24
2.4.3 AAE (Animal Assisted Education)	24
2.5 TECHNIKY CANISTERAPIE	24
2.5.1 Činnosti pro rozvoj hrubé motoriky	24
2.5.2 Činnosti pro rozvoj jemné motoriky	24
2.5.3 Činnosti pro rozvoj komunikace	25
2.5.4 Činnosti pro rozvoj rozumových schopností.....	25
2.5.5 Činnosti pro rozvoj orientace	25
2.6 ČÁSTI CANISTERAPIE	25
2.6.1 Úvodní část.....	25
2.6.2 Relaxační část.....	26
2.6.3 Aktivní část	26
2.6.4 Závěrečná část	26
2.7 MOŽNOSTI PRAKTIKOVÁNÍ CANISTERAPIE	26
2.7.1 V rámci výuky	26
2.7.2 V zařízení sociální péče.....	27
2.7.3 Ve zdravotnickém zařízení.....	27
2.7.4 V domácím prostředí.....	28
2.7.5 Ve zvláštních prostorech	28
2.8 CÍLE CANISTERAPIE	29
2.8.1 Cíle u dětí všech skupin	29
2.8.2 Cíle u dětí určitých skupin	30
2.8.3 Cíle u seniorů	31
2.9 VHODNÝ PES	32
2.9.1 Příprava psa	33
2.9.2 Canisterapeutické zkoušky	34

2.9.3	Příklad úkolů objevujících se u canisterapeutických zkoušek	34
2.10	PODMÍNKY, PRAVIDLA A PŘEDPOKLADY	35
2.10.1	Podmínky pro canisterapeutického pracovníka.....	35
2.10.2	Podmínky pro psa.....	35
2.10.3	Podmínky pro zařízení, kde je canisterapie praktikována.....	36
2.10.4	Podmínky a pravidla kontaktu psa s klientem.....	36
2.11	PRAKTICKÁ CANISTERAPIE	37
2.11.1	Vliv psa na vývoj dítěte.....	37
2.11.2	Vliv psa na seniory	37
2.12	CANISTERAPIE A RŮZNÉ TYPY POSTIŽENÍ.....	38
2.12.1	Autismus	38
2.12.2	Mentální postižení.....	39
2.12.3	Zrakové postižení	40
2.12.4	Sluchové postižení	41
2.12.5	Tělesné postižení	41
2.12.6	Kombinované postižení.....	42
2.13	CANISTERAPEUTICKÉ AKTIVITY	42
2.13.1	Polohování.....	42
2.13.2	Odbourání strachu ze psů	43
II	PRAKTICKÁ ČÁST	45
3	CANISTERAPIE V PRAXI	46
3.1	CÍL PRÁCE	46
3.2	METODOLOGIE VÝZKUMU	46
4	CHARAKTERISTIKA ZAŘÍZENÍ	47
4.1	CANISTERAPIE V ZAŘÍZENÍ	48
4.1.1	Polohování.....	48
4.1.2	Rozvoj hrubé motoriky.....	49
4.1.3	Rozvoj jemné motoriky.....	49
4.1.4	Komunikace	50
5	KAZUISTIKY.....	51
5.1	PAVEL	51
5.1.1	Anamnéza.....	51
5.1.2	Stanovené cíle	51
5.1.3	Použité metody.....	51
5.1.4	Postupný průběh terapie	52
5.1.5	Současné výsledky terapie.....	53
5.2	TOMÁŠ	53
5.2.1	Anamnéza.....	53
5.2.2	Stanovené cíle	54
5.2.3	Použité metody.....	54
5.2.4	Postupný průběh terapie	54
5.2.5	Současné výsledky terapie.....	55

5.3	KLÁRKA	57
5.3.1	Anamnéza.....	57
5.3.2	Stanovené cíle	57
5.3.3	Použité metody	57
5.3.4	Postupný průběh terapie	57
5.3.5	Současné výsledky terapie.....	58
5.4	IVANKA	60
5.4.1	Anamnéza.....	60
5.4.2	Stanovené cíle	60
5.4.3	Použité metody	60
5.4.4	Postupný průběh terapie	61
5.4.5	Současné výsledky terapie.....	62
5.5	RADKA	63
5.5.1	Anamnéza.....	63
5.5.2	Stanovené cíle	63
5.5.3	Použité metody	63
5.5.4	Postupný průběh terapie	63
5.5.5	Současné výsledky.....	64
6	VÝSLEDKY ŠETŘENÍ	65
7	ZÁVĚR.....	67
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	69
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	71
	SEZNAM PŘÍLOH.....	72

ÚVOD

Pro svou práci jsem si vybrala téma canisterapie. Slovo canisterapie se v současné době objevuje čím dál častěji a znamená to terapii za pomoci psa. Jde o poměrně mladý způsob terapie, který se neustále vyvíjí a vzniká u nás čím dál více organizací, které se touto činností zabývají.

Toto téma jsem si vybrala z důvodu, že psi jsou pro mě velkou zálibou a jejich léčebné účinky se mi zdají neuvěřitelné. Z vlastní zkušenosti vím, jak moc mi psi pomáhají už jen po stránce psychické. I když mám nějaký problém a dostaví se deprese, pes mě donutí vyrazit na vycházku, hodit mu párkrát míček, pomazlit se a společně se proběhnout. Můžu být rozzlobená jakýmkoliv způsobem, ale nikdy neodolám a ve společnosti psů se mi na rtech objeví úsměv. Jsou tak přirození a upřímní, že člověk se jejich vlivu neubrání. Už jen touto maličkostí mi pomůže depresi překonat a dokonale se odreagovat. Přestože momentálně vlastním pouze jorkšírské teriéry, kteří pro práci canisterapeuta nejsou právě vhodným plemenem, tento způsob terapie mě velmi zajímá a v budoucnosti bych se canisterapeutické činnosti chtěla věnovat.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Každá část je tvořena několika kapitolami. V kapitolách teoretické části se zaměřuji na historii a vznik canisterapie, na typy, formy a metody praktikování canisterapie. Zaměřuji se na vhodný výběr psa a canisterapeutické zkoušky, kterými musí tým projít. Na podmínky a pravidla, které je nutno splňovat pro možnost aplikování terapie v praxi. Část praktická zahrnuje samotný výzkum, ve kterém vycházím z případové studie, uvádím několik kazuistik. Dále byla použita metoda pozorování a rozhovoru. Závěrem praktické části jsou výsledky šetření, ke kterým jsem dospěla na základě pozorování a rozhovorů při vlastní účasti canisterapeutických setkání.

Jako prostředí pro svůj výzkum jsem si zvolila Zelený dům pohody v Hodoníně. Toto zařízení jsem již dříve navštívila, abych si vyzkoušela co obnáší práce s postiženými jedinci. První den jsem šla s velkou obavou, že zklamám sama sebe. Bylo by pro mě velké zklamání, kdybych zjistila že tito lidé jsou mi nepřijemní a že se na ně nedokáží dívat jinak, než s lítostí nebo ještě hůř s odporem. Během prvních pár minut ze mě ale veškerá nervozita opadla a byla jsem neskutečně potěšena tím, že dokážu postižené děti vnímat tak, jak jsem si představovala. Jsou to lidé, kteří mají jen svůj svět, ale dokáží se z něj radovat

mnohem upřímněji, než kterýkoliv zdravý jedinec. Prožívají radost, lásku, zlost a další běžné pocity, které prožívají zdraví lidé. Narozdíl od nás, zdravých, nepoužívají přetvářku a faleš.

Cílem práce je sledovat vliv canisterapie na kombinované postižení klientů zařízení. Její vliv na rozvoj klienta v různých oblastech, jako je komunikace, mobilita, vztah k okolí, ke zvířatům, citové a jiné schopnosti a dovednosti. Výzkumným vzorkem je pět klientů, kteří jsou účastníky individuální i skupinové canisterapie.

Data si budu zaznamenávat na záznamový arch. Poté budu pokračovat metodou vytváření trsů, kdy v textu budou vyhledávána data na základě jejich podobnosti. Podle těchto dat budu vyvozovat závěry o vlivu canisterapie na jednotlivé klienty.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝZNAM ZVÍŘAT

Ne každý si uvědomuje, že zvířata jsou v našem životě velmi důležitá. Jsou nám společníkem doma, na cestách, v přírodě, pro mnohé jsou i partnerem v zaměstnání. Spousta lidí se někdy i nevědomky svému zvířeti svěřuje se zážitky, se svými problémy a dostává se mu uspokojení a pochopení, přestože nám zvíře nedokáže poskytnout radu a slovně vyjádřit svůj zájem. A nemusí jít vždy o psa, kočku či podobného mazlíčka. Jsou lidé, kteří zbožňují ryby, ptáky či želvy a i těmto tvorům se svěřují se svými myšlenkami, pocity a zážitky běžného všedního dne.

Ovšem pes je nesporně nejstarší, nejvšestrannější a člověku nejbližší domácí zvíře. V zásadě se chová stejně jako jeho prapředci, po kterých zdědil inteligenci, své dokonalé smysly a společenské chování. Pes je vlastně mnohem více společenský tvor než člověk, nevyskytují se u něj projevy sobeckosti a je mnohem těsněji svázán se svou smečkou. (Kholová H., 1998)

Využívání zvířat je stejně staré jako jejich domestikace. Zvířata byla využívána od dávných dob k různým činnostem a druhům pomoci. Mezi nejvíce využívaná zvířata patřili už v minulosti koza a pes. Pes byl využíván v různých funkcích, například jako pes pastevecký, hlídací, lovecký, ale také i jako dopravní. Kromě těchto funkcí zastával i funkci hygienickou a společenskou. To potvrzuje například společné pohřbívání psa a jeho pána. V pozdějších dobách docházelo k jejich uctívání až zbožšťování. (Kolektiv autorů, 2007)

1.1 Zvířata jako komunikační prostředek

Zvířata jsou také vítaným předmětem rozhovorů s ostatními lidmi. Není nic jednoduššího než navázat kontakt s cizí osobou prostřednictvím zvířete. A to můžu potvrdit z vlastní zkušenosti. Je to rok, co jsme se nastěhovali do nového bytu v panelovém domě. Během prvního dne jsem se seznámila s polovinou obyvatel domu a to jen díky našim psům, kteří si neodpustili vzájemné očuchání. Každý den se setkáváme při venčení a psi jsou pro nás neustále vděčným tématem k rozhovoru. Asi jako když se setkávají maminky, když jdou s dětmi na pískoviště. Jsem si jistá, že kdybych nevlastnila psa, stále ještě by jsme byli v domě naprosto cizí a nebyla by příležitost s ostatními se seznámit.

Díky zvířatům, dokáží naprosto cizí lidé navazovat kontakty a přátelství. I uzavřený introvert rozváže jazyk, když někdo zavede řeč na jeho čtyřnohého miláčka. Protože každý milovník zvířete dokáže o svém stvořeníčku hovořit celé hodiny a pořád je co vyprávět.

1.2 Léčivé účinky zvířat

Někteří léčitelé terapeutický význam zvířat zcela zavrhnou, ale naštěstí je i spousta těch, kteří v sílu zvířat věří a k léčbě je využívají. Zvířata kladně ovlivňují jak fyzický, tak i psychický stav člověka. Vliv na psychickou stránku je velmi důležitý. Zvířata dostávají pacienty do duševní pohody a to tím, že nejsou tak náladová jako lidé. Zvíře dokáže člověka milovat s nepředstíranou láskou a tak působí antidepresivně. Se zvířaty lze vždy nějakým způsobem komunikovat, dokáží vycítit lidské rozpoložení. Nepřemýšlí vypočítavě, nehodnotí, co z dané situace může kápnout dobrého. Prostě jsou upřímná a radují se z náklonnosti svého pána.

Z těchto důvodů si zdravotnická zařízení, domovy důchodců, ústavy sociální péče, ale i lidé v běžných domácnostech pořizují zvířata. Kromě zlepšování komunikace a psychické atmosféry působí zvířata i na další stránky člověka.

Tím, že potřebují pravidelný denní režim a péči, své majitele či pacienty nutí k cílenému a soustředěnému chování a to bez ohledu na věk. Tuto skutečnost jsem si ověřila opět na vlastní kůži a to u své dvouleté neteře. Samozřejmě malé dítě to nevnímá v pravém slova smyslu, ale jde vidět, že ačkoliv nevědomky, potřeby zvířete vnímá. Kdyby byla s mými psy ve styku denně, určitě by si začala osvojovat určitý režim a zafixovala by si jejich potřeby a činnosti během dne. I když přijedeme pouze na víkend, ví, že musí dát pejskům papat a chce je nakrmit. Postupem času by si osvojila i to ostatní a začala by dodržovat jakýsi denní režim. Věděla by, že v určitou dobu musí pejsci jíst, jít ven a podobně.

Setkala jsem se i s názorem, že dítě, které vyrůstá v rodině se zvířetem, dokáže lépe zvládat školní režim. Jelikož je zvyklé poskytovat zvířeti určité služby v určitou dobu, není pro něj problém dodržovat školní docházku, vymezit si čas pro učení a domácí úkoly a podobně. Méně se u těchto dětí vyskytuje záškoláctví.

V ústavech a zařízeních, kde chovají zvířata, byla prokázána menší spotřeba antidepresiv, plen i uklidňujících a donucovacích prostředků. Navíc se celkově zlepšila komunikace uzavřené komunity klientů s vnějším světem i mezi klienty navzájem. V ústavech, kde

zvířata využívají, mohou klienti z velké části převzít odpovědnost a tím jsou nuceni orientovat se na současnost a budoucnost, místo toho, aby se zabývali minulostí. Zaměstnanci tak nemusí věnovat klientům takovou přemíru pozornosti a tím se zabraňuje i syndromu vyhoření. V běžných ústavech, kde nevyužívají zvířat, vše zastávají zaměstnanci. Klienti tak mohou být zbaveni odpovědnosti sami za sebe, jelikož zaměstnanci se snaží dosáhnout co nejklidnějšího chodu zařízení a tak se omezují pouze na základní potřeby, jako jsou klienta nakrmit, umýt, obléct a podobně. Postižení tak navíc mohou nabýt dojmu přebytečnosti a méněcennosti. Za své postižení se stydí. (Nerandžič, Z. 2006)

Léčebnou moc uplatňovali lidé záměrně již v minulosti. V Belgii byla zvířata využívána jako doplňková terapie zdravotně postižených již v osmém až devátém století. Od osmnáctého století fungoval v Anglii ústav pro duševně nemocné, který byl založen quakery. V tomto zařízení měli pacienti k dispozici malou zahrádku a několik malých zvířat o která se starali. Mniši z kláštera v Yorku doporučovali již před dvěma sty lety, že nemocnému duchu a tělu pomůže molitba a zvíře. Dalším zařízením, které využívalo léčebných účinků psů, koček, ovcí, koz a později i ptáků a koní, bylo centrum pro epileptiky v 19. století v německém Bethelu. V moderní a rozšířené podobě funguje toto zařízení do dnes. První využití zvířat v nemocnicích se podle dochovaných zpráv událo v roce 1919 v USA, kdy psi byli využíváni jako kamarádi ke hrám. V Napoleonově armádě byli využíváni psi pro vyhledávání zraněných. Od roku 1942 byli v New Yorku nasazováni psi pro rehabilitaci válečných zranění letců. Kvůli špatným dokumentacím musely být vědomosti a zkušenosti minulých generací postupně znovu objevovány moderní vědou. Proto až v roce 1966 bylo založeno rehabilitační centrum pro zdravotně postižené v Evropě, Beitostolen. V tomto centru byli součástí léčebného režimu psi a koně. V Americe došlo k největšímu průlomů v roce 1969, kdy byla zásluhou psychiatra B.M. Levinsona obrácena pozornost lékařské veřejnosti k možnosti využívání psů jako „koterapeutů“. Roku 1982 položil metodologické zásady vědní disciplíny „pet-facilitated therapy“. Začátkem 80. let předložili veterinární lékaři z Pensylvánské univerzity komentovanou bibliografii k tomuto tématu. Koncem 60. let vznikla společnost provádějící další výzkumy lidsko-zvířecích vztahů. V roce 1992 vznikla mezinárodní asociace IAHAIO zabývající se oblastí výzkumu i praktické aplikace aktivit se zvířaty. Česká republika je členem této asociace od roku 1995, prostřednictvím národní asociace AOVZ.

O největší rozmach tohoto vědního odvětví se zasloužily Spojené státy americké, kde se vyskytuje řada výzkumníků, jako jsou například B.M.Levinson, manželé Corsonovi, Friedmannová, Katcher, Lynch a další. (Kolektiv autorů. Zooterapie ve světle objektivních poznatků. Dona s.r.o.,2007. str.27-29. ISBN 978-80-7322-109-6)

1.3 Zooterapie

Zooterapií se rozumí pozitivní a léčebné působení zvířete na člověka. Může se to týkat zlepšení stavu v různých oblastech, například zlepšení paměti, zmírnění stresu, zlepšení komunikace či motoriky.

Pro definici zooterapie existuje několik kritérií:

- a) zvířecí druh – pes, kočka, kůň, volně žijící zvířata, drobná domácí zvířata, hospodářská zvířata, exotická zvířata, případně jejich kombinace.
- b) metoda zooterapie – aktivity za pomoci zvířat (AAA), krizová intervence (AACR), vzdělávání (AAE), terapie (AAT)
- c) forma zooterapie – návštěvní program, rezidentní program, jednorázové aktivity, pobytový program, zásah krizové intervence
- d) způsob práce – práce samostatná, spolupráce několika týmů
- e) složení pracovní jednotky – zvíře + zoterapeut + zvíře, klient x zvíře + zoterapeut, klient + personál
- f) počet zvířat – zoterapeut + jedno zvíře, zoterapeut + více zvířat
- g) počet klientů – individuální zooterapie, skupinová zooterapie
- h) analýza cílové skupiny – analýza zejména dle věku, pohlaví, diagnózy, vzdělání, vnímání role zvířete ve společnosti
- i) analýza zdravotního stavu – zdravý, dočasně nemocný, v rehabilitaci, zdravotně postižený, se specifickými poruchami, dlouhodobě nemocný, umírající apod.
- j) analýza sociálních vazeb a dynamiky prostředí – izolovaný, osamělý, v rodinném prostředí, v zařízení, v azylovém prostředí, v ohrožení apod.

(Kolektiv autorů. Zooterapie ve světle objektivních poznatků. Dona s.r.o.,2007. str.30-31. ISBN 978-80-7322-109-6)

Existují různé způsoby zooterapie. Za zooterapii se může považovat například hra, různá cvičení, polohování, péče o zvíře nebo pouhá motivace ke komunikaci. Využívat při ní můžeme různých pomůcek, jako jsou například hračky, míčky, pamlsky, vodítka a další. Jak jsem se již zmínila, zooterapie je obecný pojem pro terapii za pomoci zvířat. Druhů zooterapie existuje několik, podle druhu zvířete, které je pro terapii využíváno. Jsou to nejznámější canisterapie, hiporehabilitace, felinoterapie, delfinoterapie a méně známé lamaterapie, insektoterapie a ornitoterapie. (Kolektiv autorů, 2007)

Existuje několik typů zooterapie, které se rozlišují na základě použité metody. Jedním z typů zooterapie je typ AAA, čili aktivity za pomoci zvířat. Jde o společenskou činnost, kdy je hlavním cílem zlepšení kvality života klienta, případně přirozený rozvoj jeho sociálních dovedností. Dalším typem je typ AAT, jedná se o terapii za pomoci zvířat. V tomto případě se zaměřujeme na zlepšení psychického nebo fyzického stavu klienta. Na rozšíření nebo zlepšení výchovy, vzdělávání nebo sociálních dovedností klienta se zaměřuje metoda vzdělávání za pomoci zvířat, AAE. Metoda krizové intervence za pomoci zvířat, AACR, se zaměřuje na odbourávání stresu a celkové zlepšení psychického nebo fyzického stavu klienta.

2 CANISTERAPIE

Pojmenování Canisterapie vzniklo složením dvou slov a to canis, latinsky pes, a řeckého terapie, což znamená léčba. Canisterapie je vlastně způsobem terapie, kdy dochází k využívání účinků a působení psa na zdraví člověka. Jde o vzájemnou pozitivní interakci mezi psem a člověkem. Pes člověka svým působením přivádí do psychické, fyzické a sociální pohody. Uplatňuje se jako pomocná psychoterapeutická metoda při řešení různých situací, kde jsou jiné metody neúčinné. Využívá se pro zlepšení psychosociálního zdraví klientů s mentálním, smyslovým a tělesným postižením. Zároveň to mohou být ale klienti s epilepsií, v oblasti psychiatrie, geriatric, psychologie či logopedie a jiných oblastí. U všech typů pacientů, s různými zdravotními potížemi a různého věku psi způsobovali zlepšení nálady a měli uklidňující efekt. Ovšem nemusí se vždy týkat pouze klientů s postižením, ale dá se využít i u osob, kde hrozí například deprivace, pocity nejistoty, samoty. Canisterapie je totiž velmi vhodným motivačním prvkem k určitým činnostem, ke zlepšení psychiky a sociálních vazeb. Je zpestřením stereotypní náplně dne v zařízení.

Canisterapie nám může umožnit lépe navázat kontakt s lidmi, kteří obtížně komunikují nebo při práci s citově deprimovanými, s autisty, u dlouhodobě nemocných, při depresivních stavech a podobně. Kontakt psa a klienta nesmí být potencialem zdrojem zdravotních ani psychických obtíží žádné ze zúčastněných stran.

2.1 Vznik canisterapie

Autorkou termínu Canisterapie byla v roce 1993 Jiřina Lacinová, předsedkyně České canisterapeutické asociace (založena 2003). Spolu se sdružením Filia byla průkopníkem a osvětovým pracovníkem v tomto oboru. Vytvořila první metodiku léčebných kontaktů handicapovaných dětí se saňovými psy. V roce 1999 byla canisterapie definována Galajdovou jako označený způsob terapie, který využívá pozitivního působení psa na zdraví člověka. (Kolektiv autorů, 2007)

První ucelené a přísné standardy pro léčebné využití psů byly v české republice vytvořeny ve sdružení Pomocné tlapy ve spolupráci se SVOPAP s.r.o.. Začátkem 90.let se canisterapie využívala pouze ojediněle, např. v Ústavu sociální péče Kociánka v Brně nebo při léčbě psychiatrických pacientů v Psychiatrické léčebně v Bohnicích v Praze.

(Nerandžič, Z. Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit. 1.vyd. Praha: Albatros, 2006. ISBN 80-00-01809-8. str.26,31)

Česká canisterapeutická asociace byla založena jako zajišťující organizace. A to z toho důvodu, že vznikalo čím dál víc samostatných regionálních organizací. Chyběla mezi nimi vzájemná komunikace a spolupráce. Došlo tak k nejednotnému pojetí canisterapie a jejímu dalšímu vývoji. Hlavní rozdíly byly v podmínkách udílení certifikátů pro praktikování canisterapie a v požadavcích na přípravu canisterapeutického týmu. (Nerandžič, 2006)

Využívání psích pomocníků jako spolu-léčitelů je dnes již uznávaným oborem, ale neustále se ustanovuje a to především po stránce legislativní a metodologické. Canisterapie je označována za součást metod, které slouží k podpoře psychosociálního zdraví lidí všech věkových kategorií, při níž se využívá přítomnosti psa. Důraz se klade především na problémy psychologické, sociálně integrační a citové, druhotným působením je působení na fyzické zdraví a zahrnuje spíše složku motivační. (Nerandžič, 2006)

2.2 Účastníci canisterapie

Canisterapie se zúčastňuje celá řada subjektů ať už přímo nebo nepřímo. Účastníky musí samozřejmě být pes jako koterapeut a majitel psa neboli canisterapeut, kteří tvoří canisterapeutický tým a klient. Kromě těchto již zmíněných aktérů se účastní specialista v pomáhajících profesích, zdravotně sociální instituce, rodina či jiné sociální prostředí klienta a dobrovolník, který pomáhá při práci s klienty. Mezi nepřímé účastníky můžeme řadit organizace sdružující canisterapeutické týmy a veterinárního lékaře. (Kolektiv autorů, 2007)

Jednu z hlavních rolí ovšem hraje canisterapeutický tým, což je dvojice psovod a pes. Mezi nimi musí být dokonalý vztah a spolupráce. Pes se musí orientovat na svého psovoda, který mu musí dokonale důvěřovat, znát jeho reakce a chování. Důkladně znát chování a povahu psa je důležité proto, aby mohl psovod dát svému psovi tu správnou výchovu a cíleně a speciálně jej připravovat k této práci. Stejně tak psovod musí být proškolen, aby společně se svým psem mohli projít speciálními zkouškami, které jim umožní vykonávat canisterapii.

Klientem pro canisterapii může být poměrně široká skupina jedinců s různým typem postižení. Na jeho základě a dále pak na základě individuálních schopností, zájmů a

vlastností klienta, jeho věku a stanovených cílů a možností určíme formu canisterapie. Ke každému klientovi musíme přistupovat individuálně, jelikož každý z nich má rozdílné postoje, dovednosti, znalosti a tak dále. Jedinými zásadami s obecnou platností jsou ty, že musíme klienta dobře znát, musí se podrobit canisterapii dobrovolně, musí na ni být připraven a je nutné získat si jeho důvěru a spolupráci.

Zmiňovaný specialista v pomáhajících profesích je zde nutný, jelikož je odborníkem po stránce zdravotnické, sociální nebo pedagogické. Specialista je důležitý především u terapie za asistence psa. Odborník může sám se svým psem tvořit canisterapeutický tým. Zařízení, ve kterém se canisterapie provozuje plní svou funkci tím, že tuto činnost vůbec umožní a také se podílí na vhodném výběru klientů a sestavování programu. Velkou pomocí při canisterapii je dobrovolník, ačkoliv třeba vůbec nevlastní svého psa. Stačí aby se o tuto terapii zajímal a uměl pracovat s klienty. Podílí se na realizaci programu. V několika rovinách působí rodina. Záleží na tom, zda pracujeme s dospělými či seniory nebo dětmi. Jde-li o dospělé a seniory, zapojujeme do canisterapie partnera, případně širší rodinu. V případě dětí jsou to hlavně rodiče, kteří se terapie účastní. Rodina totiž umožní spontánní komunikaci, společné zážitky. (Kolektiv autorů, 2007)

2.3 Typy canisterapie

Canisterapie může být prováděna buď skupinově nebo individuálně. Při individuální canisterapii se zaměřujeme na přímou práci canisterapeutického týmu s klientem a na jeho rozvoj. Terapeut si vede dokumentaci a spolu s dalšími účastníky terapie, jako jsou personál zařízení, pedagogové či rodiče, stanovuje dílčí cíle a problémy, které mají být předmětem návštěvního programu. V případě skupinové canisterapie je vyžadována snášenlivost mezi psy ve skupině a jejich nekonfliktnost. Pes se stává pro skupinu či jedince nejen společníkem, ale i výchovným prostředkem. Působí na rozvoj verbální a neverbální komunikace, hrubé a jemné motoriky, orientace v prostoru, pacient se snaží na psa koncentrovat a zvyšuje svou pozornost, dále se rozvíjí sociální citění, zlepšuje se kvalita života a v některých případech může docházet i ke snižování agresivity pacienta. Existují různé aktivity a formy, prostřednictvím nichž může canisterapie probíhat, případně pak jejich kombinace. Jsou to:

- **Návštěvní program** - je nejrozšířenější a nejpoužívanější v české republice. Návštěvní program se odehrává na předem dohodnutém místě, pokaždé ve stejném časovém

intervalu po určitou dobu. Nejlepší je, když do zařízení dochází více canisterapeutických týmů. Je to výhodou jednak z toho důvodu, že si klient může vybrat vhodného psa na základě vzájemných sympatií a jedna v případě onemocnění psa nebo psovoda se mohou vzájemně zastoupit, aniž by došlo k narušení souvislého průběhu canisterapie. Stejně tak jako klient si může na základě svých sympatií vybrat vhodného psa, tak i psovod může mít blíže k určitému typu klientů. Další výhodou návštěvního programu je možnost provádět jej i v domácnosti klienta. Z důvodu pohody a zdraví psa nesmí být návštěvy příliš časté, aby nedošlo k přetěžování psa. Nejlepší je přibližně jednou až dvakrát týdně po dobu jedné hodiny.

- **Pobytový program** – jde o jednorázový, případně pravidelný pobyt klientů v prostředí, kde se provozuje canisterapie nebo pobyt přímo zaměřený na canisterapii. Jsou to hlavně tábory, případně pobyty na ekofarmách. Tábory u nás pořádá například ZSF JU ve spolupráci s výcvikovým canisterapeutickým sdružením „Hafík“. Aby mohl být tábor uspořádán, musí být dobře zvolen počet canisterapeutických týmů a klientů, ve správném poměru. Stejně tak dobře musí být vybráni i psi, nesmí mezi nimi být nějaké rozepře a nesnášenlivost. Hlavním cílem táborů je zlepšení sociálního stavu klientů, zlepšení komunikace ve skupině. ZSF JU pořádá tyto tábory od roku 1998. pobyt trvá většinou dva týdny. Hlavní rozdíl mezi běžným dětským táborem a táborem zaměřeným na canisterapii je v praktikování canisterapie a ve specifické skupině dětí. Hlavním cílem je získat pozitivní přístup a navázání pozitivního vztahu dětí ke zvířatům. Mezi pobytové programy se řadí i rekondiční pobyty.
- **Rezidentní forma** – v tomto případě je velmi důležité, aby v zařízení byla přítomna minimálně jedna zodpovědná osoba, která má zkušenosti jak s kynologií, tak i se zooterapií. Tato osoba koordinuje kontakt psa s klienty, zároveň zajišťuje psovi výcvik, dostatečný odpočinek, péči jak o zdravotní tak psychický stav, stravu, pohyb a další pro zvíře důležité potřeby. Je důležité, aby byla psovodem pouze jedna osoba, přestože se o psa v zařízení stará více osob najednou. Z tohoto důvodu jsou pro rezidentní formu zooterapie lepší kočky, papoušci či králíci.
- **Canisterapeutické akce** – jsou to jednorázové, případně krátkodobé aktivity pro širokou veřejnost nebo naopak pro uzavřený kruh klientů. Canisterapeutické týmy se můžou podílet na veřejných prezentacích, seminářích, přednáškách či setkáních.

Nejčastěji probíhají na školách a v ústavních zařízeních u klientů všech věkových skupin, nejčastěji ovšem u dětí.

- **Kombinované aktivity** – tyto aktivity lze využít pro zpestření canisterapie, může se kombinovat s jinými druhy zooterapie, případně pak s aromaterapií, muzikoterapií a arteterapií. Canisterapeut zůstává zodpovědný a psa, ale spolupracuje s dalšími osobami, které mají odborné vzdělání a zkušenosti s ostatními formami terapie.
- **Krizová intervence** – hlavním cílem tohoto typu canisterapie je zmírnění dopadu krize na psychiku člověka, kterému hrozí krize, případně se ocitl v její blízkosti. Nevýhodou pro psa a canisterapeuta je vždy neznámé prostředí, ve kterém canisterapie probíhá, různorodá cílová skupina, co se týče jak věku klientů, tak jejich potřebnosti. A to z toho důvodu, že krizová intervence bývá praktikována například v případě záplav, požárů a jiných přírodních katastrof, při hlášení výbušnin, úniku plynu v bytových jednotkách, nálezů migrantů za nehumánních podmínek a dalších podobných situacích.

2.3.1 Individuální canisterapie

Jde o setkání jednoho klienta s jedním, případně více canisterapeutickými týmy. Výhodou je, že se můžeme zaměřit na potřeby jednoho klienta a na jejich základě cíleně působit na jeho rozvoj. Tím, že se terapie účastní pouze jeden klient, dochází k užšímu a intenzivnějšímu kontaktu mezi ním a psem. Také okolní rušivé vlivy jsou mnohem nižší. Celý program se tak může odvíjet a přizpůsobit potřebám jediného klienta. Nevýhodou je ovšem náročnost na čas, pokud bychom chtěli do terapie zahrnout více klientů. Na každého musíme mít čas zvlášť. Navíc může docházet k závistivosti, pokud dojde během terapie k uspokojení pouze některých klientů v zařízení. To se dá předpokládat, jelikož pes nesmí být přetěžován a canisterapii může praktikovat jen určitý časový úsek. Případně je možno pro uspokojení více klientů mít i více psů, aby byla zátěž mezi ně rozdělena.

2.3.2 Skupinová canisterapie

Při skupinové canisterapii je jednou z nejdůležitějších věcí zvolit správný poměr klientů a psů. Při programu musí totiž být všichni klienti zapojeni jak do činnosti, tak do kontaktu se psem. Skupinovou canisterapii většinou organizuje a řídí jeden člověk. Je nutné, aby jednotlivé aktivity byly řízeny, aby přímé aktivity byly prokládány aktivitami využívajícími

pouze psí téma a to z toho důvodu, že pes potřebuje také odpočinek. Je zde několik pravidel, která se musí při skupinové canisterapii dodržovat. Jedním z nejdůležitějších je vzájemná známost psů, nesmí mezi nimi docházet k žádným střetům a rozepřím. Také klienti musí být se psy a jejich potřebami dobře seznámeni. Klienti musí být seznámeni s tím, jak se pes projevuje a jak se chová, jak reaguje na určité podněty, co pes potřebuje za péči, výchovu a jaká jsou pravidla kontaktu se psem. Také je dobré umožnit klientům péči o psy. Po celou dobu terapie musí být nad psy neustálý dohled.

Každý klient má své preference a každému z nich se líbí jiné plemeno, jiný pes, ať už na základě barvy, velikosti, temperamentu nebo jiných kritérií. A právě v tom je další výhoda skupinové terapie. Každý klient si totiž může vybrat psa, který se mu nejvíce zamlouvá a bude vyhovovat jeho požadavkům. Další výhodou skupinové canisterapie je, že dojde k uspokojení více klientů v zařízení, ovšem daní za to je, že je velmi omezena možnost specifikace individuálních cílů a jejich naplňování.

Metoda skupinové interakce vznikla hlavně na základě možnosti využívat skupiny psů v interakci se skupinami dětí. Jedná se o technicky i finančně poměrně náročnou záležitost, vyžadující specifické podmínky a značné personální nasazení. V české republice se v tomto ohledu zatím angažovaly hlavně dvě organizace. Sdružení Filia z Brna a ZSF JU ve spolupráci s Výcvikovým canisterapeutickým sdružením HAFÍK, které tuto metodu pravidelně používají na svých ozdravných pobytech a táborech. Je žádoucí, aby tuto metodu převzaly i jiné organizace, neboť jde o metodu mimořádně efektivní, vždy ovšem s příslušnou modifikací pro používaná plemena. Jedná se o program, který je speciálně vypracován za účelem využívání přítomnosti psů na akcích pro děti. Důraz je kladen na využívání skupinových fenoménů, které v takovéto konstelaci zákonitě vznikají. Psi jsou na akcích využíváni jako ústřední téma, nikoliv jako doplňková atrakce. Historicky prvním využitím této metody byly ozdravné pobyty s canisterapií, pořádané Sdružením Filia v letech 1994-2003, celkem jich bylo 22. Autorka s týmem využívala své vlastní smečky 12 aljašských malamutů pro pomoc zdravotně a sociálně handicapovaným dětem a mládeži. Programy byly tematicky zaměřeny jako pobyt na Aljašce a všechny hry i činnosti měly tento ústřední motiv, do něhož byli saňoví psi začleňováni. (Kolektiv autorů. Zooterapie ve světle objektivních poznatků. Dona s.r.o.,2007. str.82-83. ISBN 978-80-7322-109-6)

2.4 Metody canisterapie

2.4.1 AAA (Animal Assisted Activities)

- aktivity za pomoci psů. Jde o návštěvy pro radost, jejichž hlavním smyslem je pozvednutí kvality života klientů, např. v domově důchodců. Tuto službu obvykle provozují dobrovolníci, čili canisasistenti, pod dohledem osob pečujících o klienty a navazuje na další volnočasové aktivity v zařízení.

2.4.2 AAT (Animal Assisted Therapy)

- terapie za pomoci psů. Jde o podpůrnou rehabilitační metodu se záměrem podílet se na léčbě určitého typu zdravotního problému nebo poskytnutí úlevy klientům, kteří se ocitli v nepříznivé životní či sociální situaci. Terapii za pomoci psů vede vždy odborník, který po celou dobu zodpovídá za klienta. Podle charakteru činnosti a prostředí buď současně vede svého psa nebo spolupracuje s další osobou.

2.4.3 AAE (Animal Assisted Education)

- vzdělávání za pomoci psů. Tento typ canisterapie provozují pedagogové ve školách a vzdělávacích zařízeních a to buď na úrovni obecně osvětové nebo cíleně jako prostředek při vzdělávání žáků se zdravotním postižením nebo s poruchami učení.

(<http://www.canisterapie.cz/ct-slovnicek-canisterapie.htm>)

2.5 Techniky canisterapie

2.5.1 Činnosti pro rozvoj hrubé motoriky

Hrubou motoriku můžeme rozvíjet různými činnostmi za pomoci psa. Jsou to například slalom mezi psy, polohování na těle psa, přelézání, podlézání a obcházení psa, aportování hraček, chůze a běh se psem, přetahování se o hračky a další.

2.5.2 Činnosti pro rozvoj jemné motoriky

Jemnou motoriku můžeme zdokonalovat například rozepínáním a zapínáním obojku, jeho nasazováním, připínáním a odepínáním vodítka, nasazování a sundávání náhubku,

hlazením, kartáčováním, krmením psa, podáváním pamlsků různých velikostí, tvarů a barev, vyndáváním pamlsků a odměn z různých nádob či obalů, zapínáním či odepínáním sponek na srsti psa a podobně.

2.5.3 Činnosti pro rozvoj komunikace

Pro rozvoj komunikace můžeme využívat různé hry, snažíme se například pojmenovávat jednotlivé části těla psa, popisovat různé činnosti, které pes právě dělá, říkat co pije, co jí, můžeme psovi vyprávět různé zážitky, číst knížky, dávat povely.

2.5.4 Činnosti pro rozvoj rozumových schopností

I v této oblasti můžeme využít nejrůznější hry, založené na různých principech. Například připínáním a odepínáním sponek na srsti psa nemusíme stimulovat pouze jemnou motoriku, ale i rozumové schopnosti. Když budeme klientovi dávat povely, sponku jaké velikosti, barvy a tvaru má psovi připnout, musí zapojit i rozum. Stejně tak můžeme dávat psovi granule či odměny různých velikostí, tvarů, barev, existují i granule ve tvaru písmene, z nichž můžeme skládat různá slova.

2.5.5 Činnosti pro rozvoj orientace

Pomocí psa můžeme procvičovat rozeznání levé a pravé strany, orientace v tělesném schématu při poznávání těla. Také můžeme orientaci procvičovat pomocí různých překážkových drah.

2.6 Části canisterapie

2.6.1 Úvodní část

Tato část canisterapie je velmi důležitá, dále se od ní odvíjí celý průběh a úspěchy terapie. Je nutné docílit navození pocitu bezpečí a důvěry. Dochází zde k přivítání a vzájemnému seznámení mezi psem a klientem. Pes by měl vystupovat klidně, neměl by na klienty štěkat. Podání tlapy je vhodný způsob pozdravu, na klienty často velmi dobře zapůsobí.

2.6.2 Relaxační část

Tato část je silně emociální, nejčastěji se týká polohování. Je významnou pro imobilní klienty. Klient vnímá bezprostřední kontakt se psem a jeho teplo. Tato část terapie by měla probíhat v naprostém klidu, aby si ji klient mohl naplno prožít. Dochází k předávání energie, navození libých pocitů a uvolňování spasticity u spastických klientů.

2.6.3 Aktivní část

Klient je po předchozí části terapie uvolněn, dokáže se lépe orientovat na další činnost. V této části se věnujeme činnostem, které jsou zaměřeny na rozvoj motoriky, jak jemné tak hrubé, na rozvoj komunikace, orientace a rozumových a jiných dovedností.

2.6.4 Závěrečná část

V této části dochází opět ke zklidnění klienta a celkovému zhodnocení canisterapie. Klient i pes jsou pochváleni, měli by být i odměněni. Jednou z největších odměn je, když může klient nakrmit psa granulemi. Taktéž canisterapeut sdělí klientovi, na co se může těšit při příští terapii a tím ho kladně motivuje k příští aktivitě.

2.7 Možnosti praktikování canisterapie

2.7.1 V rámci výuky

Canisterapie bývá mnohdy propojena přímo s výukou. S tímto způsobem praktikování canisterapie se nemusíme setkávat pouze ve školách speciálních a praktických, ale také ve školách s tradičním systémem vzdělávání. Nejčastěji bývá prováděna u žáků se sluchovým, zrakovým či mentálním postižením, ale také u žáků v logopedických a integračních třídách a ve třídách pro děti s poruchami učení nebo naopak pro děti nadané. Někdy se také setkáváme s propojením této terapie ve třídách pro děti s autismem. V tomto případě využíváme jednu z metod AAA nebo AAT.

V praxi se uplatnilo propojení programu canisterapie s ukázkami klasické kynologie, ukázkami služebního a pracovního výcviku, výcviku záchranářských psů a možností výuky v terénu. Pes je vhodnou motivací v praktické výuce, například při nácviku čtení a psaní, kdy dítě psovi čte pohádky a ukazuje písanku. Stejně tak může být zapojen do výuky počtů, hudební a výtvarné výchovy. (Kolektiv autorů, 2007)

2.7.2 V zařízení sociální péče

v současné době je velká poptávka po canisterapeutických týmech v zařízeních sociální péče. Zejména jsou to domovy pro osoby se zdravotním postižením, a domovy pro seniory. Méně se pak canisterapie praktikuje v psychiatrických léčebnách, léčebnách dlouhodobě nemocných a v domovech pro duševně nemocné či závislé na návykových látkách. Často se stává, že očekávání zařízení a praktické možnosti canisterapie jsou odlišné a proto je nutné si v první řadě stanovit podmínky a pravidla, za kterých bude canisterapie poskytována. Než se pustíme do praktikování canisterapie, musíme si zvolit buď formu AAA nebo AAT, zda půjde o canisterapii skupinovou nebo individuální, zda vybereme cílovou skupinu ve spolupráci s canisterapeutem, speciálním pedagogem nebo jinou osobou, kdy a jak často budeme do zařízení na terapii docházet. Musíme také stanovit pravidla a podmínky, které očekáváme od personálu zařízení, jakou od nich vyžadujeme pomoc. Dále pak je nutné určit v jakém prostoru bude terapie probíhat a kam všude bude mít pes umožněn přístup. No a na konec je důležité vhodně zvolit psa, který bude právě v tom určitém zařízení využíván.

2.7.3 Ve zdravotnickém zařízení

Canisterapie se využívá i v léčebnách dlouhodobě nemocných, na oddělení léčebné rehabilitace, dětské i dospělé psychiatrie a onkologie. Ve zdravotnickém zařízení je potřeba dodržovat hygienickou prevenci, tím je praktikování canisterapie částečně omezeno. Pes musí být v dokonalé kondici jak po stránce psychické tak i fyzické a exteriérové. To znamená upravená srst, drápy, zubní hygiena a podobně. Psovod musí být vybaven základními znalostmi a dovednostmi týkajícími se prostředí, kde bude canisterapie praktikována, aby mohl plně spolupracovat s personálem zařízení.

Rušivým elementem při canisterapii v nemocničním zařízení, se stávají návštěvy klientů. Jelikož nejsou návštěvy nijak omezeny, je pravděpodobné, že právě při canisterapii se objeví někteří členové rodiny. Canisterapeut i pes musí být připraveni na tuto situaci a neprojevat žádné známky rozrušení. Canisterapeut se musí připravit na kladení spousty otázek spojené jak s canisterapií a jeho psem, tak i se způsobem, jakým pes působí právě na jejich člena rodiny, který je právě nemocen. Terapeut musí být schopen vlídně a věcně zodpovědět jejich všetečné otázky a nesmí přitom způsobit vznik nedůvěry členů rodiny. Pokud se mu podaří rodinu správně oslovit, může to být pro klienta velmi významné.

Jelikož pokud se pocit bezmoci, kteří rodinní příslušníci vůči zdravotnímu stavu svého člena mají, se podaří nahradit pocitem platnosti, stávají se pro klienta velkou pomocí a působí na něj kladně. Jednoduše řečeno, kladným působením na příbuzné, nepřímo působíme na pacienta.

2.7.4 V domácím prostředí

Pro praktikování canisterapie v domácím prostředí je vhodné navštívit rodinu a rodinné prostředí klienta ještě před zahájením canisterapie a bez psa. Na základě této návštěvy můžeme určit způsob, formu a techniku aplikace canisterapie. Canisterapeut musí dokonale zmapovat prostředí, zkontrolovat, zda se v něm nenachází nějaký z rušivých elementů, které by mohly psa rozrušit. Musí vyřešit banální věci, jako je například rozhodnutí, kde umístit misku s vodou pro psa, vypnout zvonek a telefon, aby nebyl pes rozptýlen neočekávanou návštěvou a podobně. Je nezbytné klientovi a jeho rodině podat předem zcela přesné informace o tom, jak canisterapie probíhá, jak pomáhá a co to obnáší, jelikož představy klientů bývají mnohdy zkreslené. Například, přijde-li canisterapeutický tým do rodiny kuřáků, kteří kouří v celém bytě, může to být nepříjemné jak pro canisterapeuta, tak i pro psa. Jindy naopak může canisterapeut na návštěvě klienta zjistit, že z hlediska vybavení a uspořádání bytu je naprosto nevhodná návštěva psa, zejména v době línání, klient si nemusí přát volný pohyb psa po celém bytě a podobně.

Pokud dojde k předběžné návštěvě domácího prostředí klienta, při níž se domluví veškeré podmínky a pravidla, za kterých bude canisterapie probíhat, docílíme klidného průběhu terapie a minimálního stresu jak pro psa, tak i klienta a canisterapeuta. Jedinou nevýhodou tohoto typu terapie je to, že nedochází k přímé spolupráci s dalšími účastníky terapie, jako jsou fyzioterapeuté a další odborníci, kteří mají nad průběhem canisterapie dohled.

2.7.5 Ve zvláštních prostorech

V podstatě jsou zde podobné podmínky, jako v rámci aplikování canisterapie ve zdravotnickém zařízení. Je nutno vědět, jaká klientela se zde nachází, zda se jedná stále o stejné klienty, případně se klientela mění a je pokaždé různá nebo se dokonce může změnit i v době kdy právě canisterapie probíhá. V případě, kdy se klientela neustále mění, je nutné vytvořit si uzavřenou skupinu, která bude neměnná a v průběhu canisterapie nebude již přibrán nikdo další. Dále se pak postupuje podle stanovených metod, postupů a cílů.

Canisterapeut by se měl vždy informovat o své cílové skupině a snažit se získat určité znalosti v určitém směru. Například jedná-li se o K-centrum, měl by se canisterapeut zaměřit na tematiku drogové závislosti. I zde se vyplatí předběžná návštěva bez psa, při které se canisterapeut může informovat a klientech zařízení a zajistit si vhodné podmínky a postupy, aby byla terapie jednodušší pro všechny zúčastněné strany.

2.8 Cíle canisterapie

Pokud se jedná o terapii či vzdělávání za pomoci psa, cíle stanovuje odborník na základě informací, které o klientovi má. Jedná se o klientovu diagnózu postižení, o zásady a postupy, které podporují terapii a o výchovné práce s osobami s touto diagnózou. Každý klient má specifické dovednosti, schopnosti, potřeby a zájmy. Kromě komplexní diagnózy i z nich by mělo vycházet stanovení konkrétních cílů canisterapie. Jedná-li se o klienta dětského, musí být tyto cíle v souladu s výchovně vzdělávacím plánem. Z důvodu rozlišných potřeb a dovedností se musí tyto cíle stanovovat přímo pro jednotlivého klienta zvlášť, čili individuálně. Kromě stanovení cílů je důležité mít stanovené i konkrétní aktivity, plány a metody, díky jejichž využití dojde k naplnění cílů.

V případě, kdy nejde o vzdělávání nebo terapii za asistence psa, ale jde například pouze o aktivity se psem, nemůžeme mít o klientovi tolik informací a proto není možné stanovit přesné cíle pro jednotlivé klienty. U těchto jednorázových aktivit se většinou cílem stává zlepšení vztahu ke psům, zpříjemnění prožitého času a hlavně prožitek radosti a příjemných emocí. Zjednodušeně můžeme říct, že u dětí a dospělých se snažíme o rozvoj jejich dovedností a schopností, u seniorů o jejich zachování a udržení. Dále pak jsou cílem rehabilitace, psychosociální podpora a zvýšení kvality života.

2.8.1 Cíle u dětí všech skupin

- pohyblivost – rozvoj jemné a hrubé motoriky, motivace k pohybu, radost z pohybu, spontánní cílený pohyb, koordinace pohybu, sebeobsluha
- psychická podpora – opora při odloučení od rodiny, pozitivní naladění, snížení změn nálad, emočně libé prožitky, radost, smích, úsměv, spokojenost, emoční jistota, pocit blaha, pohody, relaxace, odpoutání od problémů, posílení pocitu bezpečí a jistoty, zmírnění pocitu méněcennosti,

- podpora sebevědomí, sebedůvěry, reálné vnímání a přijetí svého onemocnění, handicapu, poznání svých kvalit
- kognitivní oblast, motivace – stimulace vnímání, bdělost, rozvoj smyslů, pozornost, soustředění, myšlení, představitivost, fantazie, učení, paměť, orientace v čas, v prostoru, prostředí, rozvoj verbální komunikace, jazykové schopnosti, motivace
 - sociabilita a sociální dovednosti – navázání kontaktů a vztahů s ostatními, podpora sebevědomí, zmírnění tendencí k agresivitě, zmírnění egocentrismu, podřídivost vůči autoritě, zmírnění negativismu, rozvoj ukázněnosti, pocit sociální jistoty, rozvoj zodpovědnosti, získání nových zkušeností, osvojení sociálního citění, soběstačnosti, nových úkonů, otevřenosti, kontaktnosti a další.
 - vztah ke psům a zvířatům, přírodě – odbourání strachu ze psů, pozitivní vztah k nim, k přírodě a jiným zvířatům, zmírnění agresivity vůči zvířatům, jemné a zodpovědné zacházení se zvířaty, rozvoj pečovatelských dovedností, znalosti a dovednosti v oblasti péče o psa, výchovy, výcviku chování a projevů.

(Kolektiv autorů. Zooterapie ve světle objektivních poznatků. Dona s.r.o.,2007. str.78-79. ISBN 978-80-7322-109-6)

2.8.2 Cíle u dětí určitých skupin

- děti s hyperkinetickým syndromem – snížení projevů hyperaktivity, impulzivity, zvyšování doby soustředění, emočně libé prožitky, vytvoření emoční vazby na psa, prožitek pocitu úspěchu
- děti s mentálním postižením – podpora psychomotorického vývoje, koordinace pohybu, podpora řečových dovedností, stimulace, trénování paměti, rozvoj myšlení, osvojování sociálních dovedností, rozvoj sebeobsluhy, rozvoj samostatnosti, trénování volných dovedností, posílení sociability, navazování nových vztahů, integrace.
- Děti se zrakovým postižením – trénování hrubé motoriky, samostatného pohybu, podpora orientace v prostoru, trénování samostatnosti, příprava

- vodícího psa, celková stimulace, stimulace hmatu a sluchu, rozvoj kognitivních funkcí, podpora emocionality, rozvoj volní sféry, podpora jistoty, zmírnění negativismu
- Děti se sluchovým postižením – stimulace, rozvoj kognitivních funkcí, abstraktního myšlení, fantazie, rozvoj volní sféry, emoční podpora, rozvoj řečových dovedností, sociability, podpora jistoty v sociálních vztazích, podpora orientace v sociálních vztazích, trénování samostatnosti, příprava na signálního psa
 - Děti s tělesným postižením – trénování motoriky, koordinace pohybu, řečových dovedností, zvýšení sebeobsluhy, samostatnosti, podpora kognitivních funkcí, stimulace, psychosociální podpora, získání emočně libých prožitků
 - Děti s psychosomatickým onemocněním – vyjmutí z psychogenního prostředí, psychosociální podpora, podpora sebevědomí a sebedůvěry, přijetí takového, jaký jsem, získání emočně libých prožitků, podpora pocitu bezpečí a jistoty.
 - Děti s autistickými rysy – prožitek pozitivních emocí, relaxace, podpora pocitu bezpečí a jistoty, individuální přístup i práce.
 - Děti žijící v ústavním zařízení – stimulace, prožitek pozitivních emocí, osvojování běžných dovedností a aktivit, podpora vlastní aktivity, podpora sociability, umožnění kontaktu se psem, získání pozitivního vztahu ke psům

(Kolektiv autorů. Zooterapie ve světle objektivních poznatků. Dona s.r.o.,2007. str.80. ISBN 978-80-7322-109-6)

2.8.3 Cíle u seniorů

- pohyblivost – trénování jemné a hrubé motoriky, motivace k pohybu, radost z pohybu, spontánní cílený, smysluplný pohyb, koordinace pohybu
- psychická podpora – zpestření všedního dne, opora při odloučení od rodiny, pozitivní naladění, snížení změn nálad, prevence nebo snížení deprese, radost, smích, úsměv, spokojenost, emoční jistota, přijetí nemoci, zmírnění

pocitu méněcennosti, poznání svých kvalit, silných stránek, dovedností, aktivizace, příjemné prožitky spojené s vlastní aktivitou

- kognitivní oblast, motivace – stimulace vnímání, bdělost, trénování smyslů, pozornosti, soustředění, myšlení, paměti, orientace v čase, orientace v okolí, motivace
- sociabilita a sociální dovednosti – navázání mezilidského kontaktu a vztahu, pocit sociální jistoty, vyrovnaný přístup a pozitivní vztah k sobě samému, soběstačnost, udržení různých dovedností a schopností, vytržení z izolace
- vztah ke psům, zvířatům – umožnění kontaktu se psem, připodobnění běžnému životu, možnost projevu kladného, vřelého vztahu ke zvířatům, přírodě

(Kolektiv autorů. Zooterapie ve světle objektivních poznatků. Dona s.r.o.,2007. str.80-81. ISBN 978-80-7322-109-6)

2.9 Vhodný pes

Mylné jsou domněnky, že vhodný je jakýkoliv pes. Výběr vhodného psa není jen o volbě správného plemene, ale je nutné brát ohled na vrozené povahové vlastnosti psa. Je pravdou, že v první řadě se můžeme rozhodovat na základě seznámení se s povahovými vlastnostmi určitého plemene. V potaz ale musíme brát genetické predispozice, díky nimž můžeme vhodnost psa pouze předpokládat. V neposlední řadě vhodnost psa ovlivní i psovod svým přístupem a výchovou, čímž může psa buď kladně nebo záporně ovlivnit.

Chceme-li se věnovat canisterapii a pořizujeme si psa, nesmí být výběr štěněte náhodný, ale naopak cílený a správný. Pes využívaný ke canisterapii nemusí mít nutně průkaz původu. Ovšem pokud jej má, je zde určitá garance, že matka i otec splnili určitá povinná minima pro chovnost. Na základě toho můžeme předpokládat, že štěně má žádoucí zdravotní stav a povahové vlastnosti. Velkou roli hraje výběr dobrého chovatele.

Jednoznačně nejsou pro canisterapii vhodní psi, kteří v minulosti zažili negativní zkušenost s lidmi, také ale psi, kteří prošli služebním výcvikem, jehož součástí byla obrana a útok na člověka. Když tyto kritéria shrneme, zjistíme, že hlavní faktory ovlivňující vhodnost psa pro canisterapii jsou výchova, socializace, prostředí ve kterém pes žije, pozitivní a

negativní zkušenosti s lidmi i psy, osobnost majitele a psovoda a jednoznačně i genetické předpoklady určitého plemene. (Kolektiv autorů, 2007)

2.9.1 Příprava psa

Základem správné přípravy psa je včasná a cílená výchova a výcvik, který psa dobře připraví na budoucí nasazení a uplatnění. Začít se musí jednoznačně u základní poslušnosti a ovladatelnosti psa. Toto je základ pro jakoukoliv další práci se psem. Poté už jen záleží, jakým směrem a k jaké práci psa povedeme. V našem případě je nutné zabývat se odbornými prvky pro canisterapii. Štěně musíme od počátku socializovat, tudíž je nutné seznamovat jej se skupinou dalších psů i lidí. Canisterapeutický pes musí snášet to, co běžně spousta psů nesnáší. Musí se naučit pohybovat ve vnitřních prostorech, být v kontaktu s velkou skupinou lidí, zvyknout si na hluk, nekoordinované pohyby klienta, zvláštní pachy, kompenzační pomůcky a další podněty.

Pro lepší navázání kontaktu s klientem a pro odlehčení atmosféry musíme naučit psa různým speciálním prvkům. Jsou to spíše prvky zábavné, komediální a různé triky. Tyto triky mají vliv i tehdy, když potřebujeme povzbudit klientovo sebevědomí. Dalšími předpoklady psa jsou dobrá fyzická a psychická kondice, nekonfliktní a vstřícná povaha psa a také spolehlivost. Pes musí mít s tohoto nasazení radost, musí jej těšit kontakt s lidmi a být pro něj uspokojením a radostí. Psovod musí svému psovi plně důvěřovat a naučit jej, aby se na něho orientoval i ve složitých situacích, stejně tak musí pes důvěřovat svému pánovi. Pán je pro psa nejen autoritou, ale také oporou a jistotou.

Každý canisterapeutický tým musí projít zkouškami, na jejichž základě získává osvědčení, že může tento druh terapie praktikovat. Přípravovat ke zkouškám se může tým několika způsoby. Existují různé přednášky, několikadenní kurzy, případně rekvalifikační kurzy nebo kurzy v rámci celoživotního vzdělávání na univerzitní půdě. V některých případech se připravuje pouze psovod, v jiných celý canisterapeutický tým, čili psovod i jeho pes a jindy psovodi testují pouze své psy, zda jsou vhodné pro tuto terapii.

Nejvhodnější formou se zdají být kurzy nebo zkoušky, které trvají aspoň 5-7 dní. Kdy psovod je připravován teoreticky a poté i se svým psem prakticky prostřednictvím odborníků. Evropská asociace AAT vytvořila pro své členské organizace první z norem praktikování canisterapie. Canisasistent musí projít minimálně patnácti hodinami teorie a dvaceti hodinami praxe, aby mohl praktikovat canisterapii pod vedením odborníka. Aby

mohl tým praktikovat terapii sám jako canisterapeut, musí úspěšně zvládnout dvěstědvacet hodin teorie, čtyřicet hodin praxe a odevzdat písemnou práci v rozsahu 50-60 stran, složit písemné zkoušky. V české republice se normy vzdělávání teprve utvářejí. (Kolektiv autorů. Zooterapie ve světle objektivních poznatků. Dona s.r.o.,2007. str.69. ISBN 978-80-7322-109-6)

2.9.2 Canisterapeutické zkoušky

Aby mohl canisterapeutický tým praktikovat canisterapii, musí se podrobit zkouškám na jejichž základě získá certifikát o jejich úspěšném absolvování. Ke zkouškám se může přihlásit jak tým, který se připravoval sám, tak i tým, který se přímo účastnil canisterapeutického kurzu. Ovšem vyžaduje se absolvování teoretické přípravy.

Cílem zkoušek je identifikovat a vyřadit psy, kteří se projevují agresivně nebo nemají přirozený zájem o kontakt s lidmi. Zkoušky se skládají ze základní poslušnosti a simulovaných situací, se kterými se můžeme setkat v zařízeních, kde budeme canisterapii později provádět. Jedná se například o nadměrný hluk, invalidní vozík, berle a další podněty, které mohou být pro spoustu psů stresující a čili podněcující k nežádoucím projevům chování. Zkoušky je třeba jednou ročně opakovat, aby bylo zajištěno, že se povaha psa nezměnila a je i nadále vhodný k canisterapii. (<http://www.canisterapie.cz/nov-info-pro-novacky.htm>)

2.9.3 Příklad úkolů objevujících se u canisterapeutických zkoušek

U canisterapeutických zkoušek musí pes prokázat své schopnosti přijmout rozličné chování klientů, u kterých se bude canisterapie praktikovat. Každý klient může na psa zareagovat nečekaně agresivně a canisterapeutický pes nesmí zareagovat útokem ani podobným projevem nelibosti. U zkoušek se uměle navodí různé situace, ke kterým může při setkání s klientem dojít. Jsou to například:

- Proti psovi se rozjede osoba na vozíčku, je zakuklená, nejde jí příliš vidět do obličeje, snaží se najíždět přímo na psa, případně vydává hlasité zvuky, dělá hluk. Po psu se potom může chtít na figuranta vyskočit předníma packama, nechat se pohladit.
- Na psa se seběhne skupina lidí, kteří se na něj začnou sápat, hladí ho, objímají,mačkají, řvou a ječí u toho.

- Proti psovi se vydá osoba, která je opět zakuklená, může mít na hlavě například čepici nebo jinou pokrývku. Jde za pomoci berlí, v blízkosti psa začne berlema máchat kolem sebe i proti psovi, křičí na něj, dupe. Pes může zareagovat štěkotem, ovšem jakmile figurant berle složí, musí k němu pes přijít s důvěrou a nechat se například pohladit.

Tyto a podobné situace musí pes s rozvahou a bez projevů agrese zvládnout, aby mohl úspěšně složit zkoušky z canisterapie a tomuto způsobu terapie se nadále věnovat ve skutečném prostředí mezi klienty různých zařízení.

2.10 Podmínky, pravidla a předpoklady

Základní pravidla a podmínky vycházejí z právních norem, z obecně platných morálních a nepsaných pravidel chování ve společnosti a etických kodexů. V naší republice není léčebné využívání zvířat samostatně legislativně řešeno, řídí se normami, které upravují chování lidí ke zvířatům, vstup zvířat do prostor, kde je zooterapie prováděna a nároky na hygienu, zákony zaměřené na zdraví zvířat a veterinární péči o ně, chov zvířat a jiné. Hlavní a základní podmínkou je úspěšné složení canisterapeutických zkoušek. Zde se zjistí, jaká je povaha psa a zda je vhodný pro tuto terapii a jak je připraven psovod pro kontakt a práci s klientem.

2.10.1 Podmínky pro canisterapeutického pracovníka

canisterapeut musí mít odpovídající vzdělání pro výkon této funkce. Psovod kromě jiného musí znát podmínky, pravidla a náležitosti nasazení. Zodpovídá sám za sebe a svého vlastního psa. Musí se chovat tak, aby psa nevystavoval nebezpečí fyzické či psychické újmy. Zároveň zodpovídá za jakoukoliv škodu způsobenou svou osobou či psem. Proto je vhodné mít pojištění. Některé organizace mají pojištění přímo ve svých podmínkách udělení certifikátu. Musí dodržovat mlčenlivost ve věcech týkajících se klienta a to i po skončení canisterapie. Další nutností je uzavření smlouvy buď s canisterapeutickým sdružením nebo přímo s cílovým zařízením. (Kolektiv autorů, 2007)

2.10.2 Podmínky pro psa

Pes musí být jednoznačně v dobrém zdravotním stavu, dobré psychické a fyzické kondici. Setkávání s klientem by pro psa nemělo být nepříjemnou povinností, kterou vykonává jelikož si to jeho pán přeje. Naopak by pro něj mělo být radostnou záležitostí. Pes musí

terapii provádět naprosto dobrovolně, bez používání jakýchkoliv pomůcek, které by mu způsobovali bolest, jako jsou například elektrické obojky a podobně. Jelikož každý pes je jiný, je individuální i doba, po kterou může pracovat. Je nutné, aby každý pes měl dostatek volného času pro odpočinek a stravu. Navíc musí být čas strávený terapií kompenzován jinou činností, takovou kterou pes dělá rád a uvolní se u ní a odpočine si.

2.10.3 Podmínky pro zařízení, kde je canisterapie praktikována

zařízení musí s prováděním canisterapie souhlasit, což stvrzuje podpisem smlouvy s canisterapeutickým sdružením nebo přímo s canisterapeutem. Terapii musí podstoupit pouze takoví klienti, kteří k tomu udělí souhlas a netrpí žádnými alergiemi, které by mohly souviset s kontaktem se psem. Zařízení musí mít přehled o svých klientech a proto musí vždy informovat o případech, kdy by mohlo dojít k jakýmkoliv potížím. Například pokud by některý z klientů trpěl fobií ze psů, musí zařízení na tuto skutečnost upozornit. Klient může být do terapie zapojen pouze tehdy, pokud by splňoval specifické podmínky. Personál zařízení musí poskytnout psovodovi veškeré informace o klientovi, které mohou ovlivnit jejich vztah. Například, jaký je klientův vztah ke zvířatům, zda se nebojí psů, neprojevuje se vůči nim agresivně, jaký je jeho momentální stav. Na základě těchto informací spolu s personálem zařízení sestavuje canisterapeut program a stanovuje cíle.

2.10.4 Podmínky a pravidla kontaktu psa s klientem

canisterapii je nutno ukončit vždy v případě, pokud by hrozilo riziko negativních dopadů na psa či klienta. Ze strany psa jsou důvody pro přerušení canisterapie či vynechání návštěvy například hárání feny, nadměrné línání či březost a další. V případě že by toto riziko hrozilo, je nutné canisterapii přerušit, aby nedošlo k psychickým či zdravotním obtížím ani jedné ze stran. Obě strany musí provádět terapii dobrovolně a ve vlastním zájmu. Po celou dobu terapie je nutný neustálý dohled psovoda a odpovědné osoby personálu zařízení. Jedním z faktorů úspěchu terapie je spolupráce všech účastníků a pravidelnost setkávání.

2.11 Praktická canisterapie

2.11.1 Vliv psa na vývoj dítěte

Působením psa je u dětí povzbuzen duševní vývoj žádoucím směrem, žádoucí postoje můžeme formovat a potlačit ty nežádoucí. Stejně tak se za pomoci canisterapie můžou děti učit různým dovednostem, jelikož pes je pro ně motivací. Například dítě se snaží psovi číst příběhy a tím se samo učí číst. Jelikož pes reaguje na lidské chování spontánně, mění své chování jako reakci na chování člověka, přijímá člověka takového jaký je, stává se významným spoluvychovatelem. Děti, které vyrůstají se psem, či v blízkosti jiného zvířete, dokáží lépe chápat potřeby a pocity zvířat a lépe pak přenáší tyto poznatky na jiné lidi. Lépe navazují kontakty, snadněji se adaptují v novém kolektivu.

Podle Matějčka je dítě ovlivňováno psem v různém věku vždy jinak. Dítě do tří let vnímá psa jako vydatný zdroj zajímavostí. Poznává přirozené životní potřeby a projevy týkající se příjmu potravy, spánku, bolesti, obrany a tak dále. Navíc si dítě zvyká na to, že není středem pozornosti pouze ono samo, ale také zvíře potřebuje určitou péči a pozornost. V předškolním věku už dítě vnímá psa jako živou hračku a podle toho se ke zvířeti i chová. Dítě se začíná seznamovat s životním během, pozoruje rozmnožování, vyžívání mláďete, život i jeho smrt. V období od osmi do třinácti let si dítě na zvířeti začíná nacvičovat rodičovské postoje. Musí se o zvíře starat, dát mu určitou péči, výchovu, něžnost a podobně. Od puberty začíná dítě hledat ve zvířeti spíše společníka, kamaráda. Zvířeti dává průpravu ve výcviku, vychovává jej. (Matějček, 1997)

U dětí se specifickými potřebami prožívá a chápe každý jedinec své postižení jinak. Někdo s těžším postižením může svůj stav považovat za lepší, než jiní jedinci, kteří jsou postiženi méně, ale nedokáží se se svou situací vyrovnat. Vývoj jedince je ovlivňován především biologickými faktory, jako jsou genetická výbava, činnost nervové soustavy, celkový vzhled, faktory sociálními, kam patří výchova a přijetí jedince společností a posledním faktorem je vlastní aktivita jedince samotného.

2.11.2 Vliv psa na seniory

Hlavními cíli canisterapie u seniorů je ovlivnění a zlepšení, případně udržení jejich zdravotního stavu, zvýšení kvality života, zmírnění stresu, zlepšení adaptace, zbavení pocitu osamělosti a zlepšení jemné motoriky.

Pes svou přirozeností navazuje mnohem lépe kontakt s klientem, než kde jaký terapeut. Díky psovi mají klienti mnohem větší příležitosti k setkávání se s obyvateli domova, dochází k lepšímu kontaktu mezi klienty navzájem, vyskytuje se tak možnost na navazování nových přátelství. Dalším pozitivem canisterapie u seniorů je potlačování negativních emocí, které se dostávají tehdy, kdy nemají klienti žádnou činnost a celé dny pouze vysedávají ve svém pokoji a přemýšlí nad různými problémy, které je trápí. Pes bez sebemenších potíží dá najevo svou lásku, náklonnost a přátelství a tím nutí klienty prožívat radost z jejich přítomnosti. Pes umí klientovi předat kus své energie a radosti ze života, což je v rámci domovů pro seniory velmi důležité.

2.12 Canisterapie a různé typy postižení

2.12.1 Autismus

Pro autismus jsou typické především narušená sociální interakce, stereotypní, repetitivní chování a omezená schopnost verbální a nonverbální komunikace. Každý klient s autismem je jedinečný, má své specifické rysy. Dítě s autismem vnímá a zpracovává informace bez zjevných souvislostí, spíše se zaměřuje na nepodstatné detaily a celkový smysl mu uniká. Dítě s autismem má omezenou schopnost porozumění emocím a schopnost interpretace verbální i nonverbální řeči. Dokáže používat pouze jednoduchá gesta. Gesta složitější, většinou vyjadřující city jsou pro ně obtížněji pochopitelná.

Chceme-li v případě autismu praktikovat canisterapii, je vhodné začít formou návštěvního programu, kdy canisterapeutický tým bude přicházet za klientem. Z metod se využívá spíše terapie, čili AAT, případně AAA, aktivity se psem. U klientů s autismem by canisterapii měl provádět spíše zkušený canisterapeut, který je seznámen s teoretickými poznatky o autismu. Poté je důležité setkat se s blízkými klienta a být s nimi v neustálém kontaktu. Jelikož je každý klient s autismem jedinečný, jeho blízcí jsou pro canisterapeuta velkou pomocí. Musí terapeutovi pomoci poznat jedinečné vlastnosti jejich dítěte. Je potřeba zjistit, jakým způsobem klient komunikuje, jak reaguje na nové osoby, zvířata, jak zvládá stresové situace.

Uspadnit canisterapii u autistického klienta může například obrázková komunikace. Klient uvítá, když si určíme průběh dne a časové aktivity. Pomocí obrázkové komunikace můžeme vytvořit určitý časový plán. Do tohoto plánu zahrneme i canisterapii a tím klient

ví co a v jakém pořadí bude následovat za činnosti. Na základě obrázků můžeme vytvořit klientovi canisterapeutický deníček, kam se budou lepit obrázky vyjadřující jednotlivé aktivity, ke kterým v průběhu canisterapie došlo.

Dalším důležitým faktorem je prostor, ve kterém bude canisterapie probíhat. Je nutné, aby to byl prostor kde se klient cítí dobře a nebudeme rušeni žádnými okolními vlivy. V tomto prostoru musíme také přesně vymezit místa, která slouží k odpočinku psa, na která klient nesmí, stejně tak místo, kde má svůj klid klient a nesmí za ním pes a podobně. Také je vhodné v prostoru vyskládat jednotlivé pomůcky v takovém pořadí, jak budou jednotlivé aktivity následovat, aby měl klient přehled, co již udělal a co ho ještě čeká.

Klienta musíme v první řadě motivovat. Pro každého klienta je motivací něco jiného. Může to být odměna formou sladkostí, či nějakého oblíbeného jídla. Pro jiného klienta je odměnou například nějaká činnost. Bývá vhodné zařadit obrázek s odměnou na konec řady pomůcek, aby klient věděl, že po splnění činností následuje odměna. Další motivací je i hra, kdy se psovod s klientem střídají v provádění jednotlivých aktivit se psem, případně si klient může z vyložených obrázků vybírat jednotlivé činnosti, které bude provádět.

Výsledky canisterapie u autistických klientů jsou různé, opět závislé na jedinečnosti klientů. Někdy může jít o rozvoj komunikačních schopností klienta, zvýšení slovní zásoby, navázání kontaktu se psem, psovodem a dalších osob. Jindy může být výsledkem zmírnění stresových situací, nácvik školních dovedností, lepší využívání volného času nebo také pouhé zlepšení běžných denních činností.

2.12.2 Mentální postižení

Mentálně postižený člověk není pouze duševně opožděn oproti normálnímu jedinci, ale jde o strukturální vývojové změny. Mentálně postižené dítě je mnohem více závislé na rodičích, dochází u něj k náhlým emočním reakcím, které jsou velmi intenzivní, mají větší potřebu uspokojení a bezpečí. Jsou málo přizpůsobiví k sociálním a školním požadavkům, bývají impulzivní a hyperaktivní, případně hypoaktivní. Mají velkou citovou vzrušivost, zpomalené chápání, jsou těkaví a další.

Klasifikace mentálního postižení je nejčastěji prováděna podle hlediska etiologického, sympomatologického, vývojového a sociálního. Na úrovni rozumových schopností rozlišujeme několik stupňů postižení. Lehká mentální retardace je v případě IQ 50-69,

diagnóza F70. Středně těžká mentální retardace je u výše IQ 35-49, diagnóza 71. Těžká mentální retardace se projevuje velikostí IQ v rozmezí 20-34, diagnóza 72. Diagnóza 73 je hluboká mentální retardace, týkající se IQ 20 a méně. (Kolektiv autorů. Zooterapie ve světle objektivních poznatků. Dona s.r.o.,2007. str.161. ISBN 978-80-7322-109-6)

Význam canisterapie u jedinců s mentálním postižením spočívá v rozvoji socializace klienta. Stejně jako u ostatních případů canisterapie i zde si musíme stanovit jednotlivé cíle. Při jejich určování vycházíme ze schopností a dovedností jednotlivých klientů a podle míry jejich postižení. U mentálně postižených klientů můžeme praktikovat tři formy canisterapie. Jsou to AAA, AAT, AAE. Hlavní podmínkou u canisterapie s mentálně postiženým klientem je individuální přístup, soustavnost terapie, důslednost, názornost a trvalost.

Canisterapie rozvíjí poznávací, motorické i sociální dovednosti. U mentálně postižených dětí se zaměřujeme především na psychomotorický vývoj, podporu řečových dovedností, koordinaci pohybu, rozvoj myšlení, sebeobsluhy, samostatnosti, navazování nových vztahů a dalších stránek. Jde-li o dospělého klienta a ne dítě, snažíme se spíše o rozvoj a udržení schopností a dovedností.

Pes je pro dítě velkou motivací. Může být využíván pro práci s klienty v různých formách. Pro klienta je příjemné mazlení se psem, hra, výcvik, stejně tak může být pes dobrou motivací k rozvoji pohybových schopností, kdy klient se psem vyjde na vycházku, závodí s ním, soutěží a vyvíjí jiné aktivity. Navíc je možné za pomoci psa rozvíjet různé praktické dovednosti, například česáním psa.

2.12.3 Zrakové postižení

Pro získání vhodného asistenčního – vodícího psa, je velmi důležitý výběr štěněte. Spousta organizací má již své chovné stanice, případně berou štěňata od osvědčených chovatelů. Štěně většinou prochází předvýchovou u cizích lidí. Zde se štěně setkává s různými vlivy a prostředím, se kterým bude později docházet do styku běžně a bude potřeba, aby bylo schopno poskytnout své služby. Po předvýchově si štěně berou do rukou specializovaní odborníci, kteří mu dají odborný výcvik.

Asistenční pes je pro zrakově postiženého jedince velkým pomocníkem. Pes svou upřímnou láskou dodává svému pánovi sebevědomí a sílu. Je vždy po ruce, když jeho pán

potřebuje pomoci, tím snižuje u majitele pocit osamělosti. Navíc pes je velmi vhodným tématem rozhovorů a tak se postižený jedinec dostává často do kontaktu s cizími lidmi. Kromě toho je pro postiženého určitou ochranou a vzbuzuje pocit bezpečí.

2.12.4 Sluchové postižení

I pro sluchově postiženého jedince je pes velkým pomocníkem a podporou při rehabilitaci. Aby se u sluchově postiženého dítěte dobře rozvíjela komunikace, je potřeba ovládat hrubou a jemnou motoriku. U některých dětí se setkáváme s nechutí ke cvičení a rozvíjení pohybů, ovšem zvíře je vždy velkou motivací. Pes je živý tvor a dítě je nuceno nějakým způsobem reagovat na jeho chování. Pouhé česání, krmení, házení hračky, připínání obojku a další běžné činnosti spojené se psem, jsou výbornou rehabilitací, která přispívá k rozvoji hrubé a jemné motoriky.

Každé dítě touží po zájmu psa, snaží se jej nějakým způsobem přivolat. Když dítě zjistí, že pes reaguje na zvukové povely, začne projevovat snahu o vyloučení nějakého tónu. Matka nebo psovod můžou tomuto rozvoji verbálního projevu pomoci. Můžou dítě motivovat k dalším hlasovým projevům a tím rozvíjet verbální komunikaci. Navíc pro rozvoj řeči u sluchově postižených je výbornou pomůckou nahmatání vibrací při řeči. Dítě je může nahmatat na psovi při štěkotu a poté je porovnávat s vibracemi na sobě samém.

U dětí s kochleárním implantátem, či u dětí se zbytky sluchu se pes využívá na nácvik reakcí podmíněných zvukem. Dítě musí reagovat určitým pohybem, v případě kdy pes zaštěká, případně zavrčí. Může se snažit vyhledávat místo, odkud zvuk přišel, napodobovat zvuky, komunikovat se psem. Dále psa můžeme využít při rozvoji slovní zásoby, kdy se dítě snaží pojmenovávat jednotlivé části těla psa jednotlivými znaky znakové řeči.

2.12.5 Tělesné postižení

Pes je pro klienta s tělesným postižením motivací k pohybovým aktivitám, rehabilitaci a fyzioterapii. Každého klienta musíme dobře znát, abychom věděli, jak s ním můžeme zacházet. V případě, že využijeme techniku polohování, stává se pes přímo rehabilitačním prvkem. Polohování je výborným prostředkem k uvolňování spasticity. Pro klienta je pes společníkem a kamarádem. Díky tomu klient nabývá dojmu bezpečí, necítí se tolik osamělý, zvyšuje se pocit soběstačnosti a sebedůvěry. Za pomoci psa klient lépe navazuje kontakty s okolím. Při aplikování polohování je nutná přítomnost fyzioterapeuta.

2.12.6 Kombinované postižení

Kombinované postižení znamená většinou těžkou až hlubokou mentální retardaci spojenou s různým stupněm tělesného postižení. Pes dokáže svou přirozeností navodit pocit bezpečí a harmonie. Díky tomu se dokáže dítě uvolnit a emočně naladit, poté lépe navazuje další kontakt s okolním prostředím. Dítě s těžkým postižením má zkreslenou představu o svém těle díky nedostatečné zkušenosti s vlastním tělem. Tuto zkušenost mu můžeme zprostředkovat za pomoci psa. Polohováním můžeme dítěte pomoci zjistit, kde jeho tělo začíná a kde končí, čili ohraničení jeho těla. Uvědomování si vlastního těla můžeme dítěti umožnit i další aktivitou, kdy jednotlivé části těla poklademe granulemi. Pes jednotlivé granule z dítěte sbírá a spolu s našim komentářem si dítě opět uvědomuje jednotlivé části svého vlastního těla. Stejně tak si dítě může uvědomovat jednotlivé části těla psa, tím že ho bude hladit a dotýkat se ho. Je ovšem nutné nejdříve pomalu zjišťovat, které dotyky jsou dítěti příjemné.

Na klid dítěte velmi dobře působí dech psa. Pozitivně působí na jeho naladění. Příkládáním jednotlivých částí těla můžeme dítěti umožnit poznávání, které je u zdravých dětí navozeno při stání, lezení a chůzi. Dítě tak za pomoci vibrační dechu může cítit jednotlivé klouby. Také je důležité dítě seznamovat s polohou těla v prostoru a o jeho pohybu, například při změnách polohy či při jejich přecházení. Jsou to takzvané vestibulární podněty.

2.13 Canisterapeutické aktivity

2.13.1 Polohování

Metoda polohování existuje ve fyzioterapii již od 50.let 20.století. Došel na ni americký osteopat Dr.Lawrence Jones, který si spojil dva poznatky. Pokud chceme zabránit proležením a chceme uvolnit blokace těla u pacienta, který se sám nemůže pohybovat, musíme s ním pohybovat my. U klientů, kteří jsou v křeči, můžeme pouze měnit jednotlivé polohy. Druhým poznatkem je to, že jak manipulovat klientem a co je cílem této manipulace, ví kvalifikovaný fyzioterapeut. A právě fyzioterapeuté dostali nápad položit psy vedle pacienta tam, kde za normálních okolností leží podpůrné polštáře. (<http://www.canisterapie.cz/ct-polohovani-se-psy-canisterapi.htm>)

Při aplikaci polohování je nutné, aby dítě bylo již se psem seznámeno a mělo k němu důvěru. Proto se z počátku provádí polohování za přítomnosti rodičů, či jiných blízkých.

Polohování je prováděno v klidné, větrané a teplé místnosti, na zemi na měkké podložce, osvětlení je tlumené, můžeme nainstalovat zvukovou kulisu, nejlépe relaxační hudbu. V rámci polohování můžeme využívat ještě dalších pomůcek, jako jsou různé polštářky, které slouží k dopolohování. Polohování trvá většinou 15-20 minut. Během polohování dochází k navození libých pocitů, ke zklidnění, k uvolnění spasmů, ke zvýšení citlivosti, k oživení mimiky, ke zkvalitnění a prohloubení očního kontaktu, k prohloubení dýchání, k zahřátí, ke zmírnění salivace. (Kolektiv autorů, 2007)

Existuje několik osvědčených poloh. Jednou z nich je pozice, kdy dítě leží na zádech a pes podkládá jeho dolní končetiny. Pro tuto polohu jsou vhodné dva psi, kdy jeden pes leží pod dolními končetinami a druhý pes po boku klienta. Druhý bok je fixován podkovou. V případě jednoho psa, je pes pod dolními končetinami a klient sedí opřen o asistenta, případně leží v podkově.

Další poloha je opět na zádech. V případě využití více psů, je po každém boku klienta jeden pes, horní končetiny má klient podél těla kolem krku psa a třetí pes podepírá dolní končetiny. V případě využití pouze jednoho psa leží po boku klienta, druhý bok fixujeme podkovou.

Třetí poloha je v kleče, kdy klient klečí na patách, obličej a horní končetiny má položeny na psůvi. Pokud máme k dispozici druhého psa, může olizovat klientovi horní končetiny a obličej.

Při poloze na boku leží pes buď z čelní či zádové strany a zbývající stranu fixujeme podkovou. V případě, kdy je k dispozici více psů, leží jeden pes z čelní strany, druhý pes ze zádové strany.

Poslední poloha je na břišku, kdy klient leží na břiše, případně mírně do boku a obličej má položený na hrudníku psa.

2.13.2 Odbourání strachu ze psů

Existují v podstatě dva extrémy a to velká láska ke psům a opakem je strach ze psů. Děti nesmíme do kontaktu se psem nutit, ale je třeba nenásilně se snažit o snižování obav ze psů. Snažíme se navozovat situace, kdy není dítě nuceno přímo pracovat se psem, ale přijde do kontaktu s ním, musí snést jeho přítomnost v místnosti a podobně. Důležité je, aby setkání proběhlo příjemně a co nejrychleji.

Odbourávat strach ze psů můžeme u dětí různými způsoby. Můžou to být například sledování psa přes sklo, pozorování jiných dětí či blízkých osob při kontaktu se psem, pozorování jiného dítěte při polohování, vstoupení a setrvávání v místnosti se psy, odměňování granulemi, hry se psem, přistoupení ke klidně stojícímu psovi, pozvolné navazování kontaktu se psem.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 CANISTERAPIE V PRAXI

3.1 Cíl práce

Cílem této práce je zjistit, jaký vliv má canisterapie na klienty s kombinovaným zdravotním a mentálním postižením. Zaměřila jsem se především na oblast jemné motoriky, hrubé motoriky a komunikace.

3.2 Metodologie výzkumu

Výzkum jsem prováděla kvalitativní, použila jsem tyto techniky:

- **Pozorování** – pozorování jsem prováděla v rámci vlastní účasti u canisterapie, sledovala jsem jednotlivé činnosti, kterých se využívalo pro zkvalitnění života klientů, pozorovala jsem jejich přístup k psovi, jejich pokroky a snahy o zapojení do činnosti a rozvoj komunikace
- **Rozhovor** – několika klientů zařízení jsem se ptala na jejich pocity při canisterapii, co se jim líbí, co se psem dělají nejraději, která forma canisterapie jim vyhovuje. Stejně tak jsem se ptala i některých zaměstnanců zařízení.
- **Kazuistiky** – zvolila jsem pět konkrétních kazuistik, kdy jsem sledovala průběh a výsledky canisterapie u určitých klientů.

4 CHARAKTERISTIKA ZAŘÍZENÍ

Výzkum jsem prováděla v zařízení pro mentálně postižené v Hodoníně. Canisterapie zde probíhá pravidelně dvakrát týdně od května roku 2007. Vynechána je pouze z důvodu zdravotních problémů klienta, psa či psovoda, příprav psa ke zkouškám, v případě, není-li klient v psychické pohodě a terapii odmítá. Aplikuje se zde jak individuální forma canisterapie, které se účastní pouze někteří klienti, tak i skupinová forma canisterapie.

Zařízení se nazývá Zelený dům pohody. Tento název zařízení je platný od 1.1.2008, do té doby se jednalo o Ústav sociální péče pro mládež. Jde o příspěvkovou organizaci, která byla založena Krajským úřadem jihomoravského kraje.

Zařízení vzniklo v roce 1991 z iniciativy okresního výboru Sdružení pro pomoc mentálně postiženým v Hodoníně. K tomuto počínu velkou měrou přispěla i podpora a vstřícnost referátu sociálních věcí a zdravotnictví Okresního úřadu v Hodoníně. K dispozici byl poskytnut objekt městských jeslí, který musel projít rozsáhlou rekonstrukcí. Byly vybudovány nové ložnice, upraveny denní místnosti a sociální zařízení. V září 1991 nastoupilo do týdenního pobytu Ústavu sociální péče pro mládež Hodonín 30 dětí, které byly dle věkové struktury a pohlaví rozděleny do tří samostatných oddělení. V té době fungovalo zařízení jako součást Okresního ústavu sociálních služeb v Hodoníně se sídlem v Kyjově. Od 1. 1. 1993 již působil jako samostatná organizace s právní subjektivitou, kterou zřizoval Okresní úřad v Hodoníně. Do funkce ředitelky byla jmenována Mgr. Ludmila Švachová, pod jejímž vedením se podařilo prosadit rozšíření stávajícího zařízení o provoz celoroční. Tento provoz měl být určen pro dospělé ženy. V roce 1999 - 2000 tedy proběhla přístavba a rekonstrukce objektu a v říjnu 2000 zde našlo domov 16 klientek. Dále se podařilo změnit skutečnost, že klienti týdenního pobytu mohli v zařízení zůstat pouze do svých 26 let. Toto omezení už tedy neplatí. Od 1. 1. 2003 je zřizovatelem zařízení Jihomoravský kraj. Od února 2005 jsou do celoročního pobytu zařazeni i chlapci.

Zařízení poskytuje tři typy sociálních služeb. Jsou to denní stacionář, týdenní stacionář a domov pro osoby se zdravotním postižením. Klienti musí být ve věku minimálně sedmi let, horní věková hranice není omezena. Jde o klienty s mentálním postižením a s přidruženým kombinovaným postižením. Posláním Zeleného domu pohody je poskytovat podporu a nezbytnou péči dětem, mladým lidem a dospělým s mentálním postižením v denním i týdenním stacionáři a domově pro osoby se zdravotním postižením a pomáhat jim zapojit

se v co největší míře do běžného života. Usilují o vytvoření podmínek vedoucích ke spokojenosti, seberealizaci a především samostatnosti jejich uživatelů.

Mezi další cíle zařízení patří například snaha o uplatnění co největšího počtu uživatelů na trhu práce, podpora a motivace uživatele nalézt si vhodné pracovní uplatnění podle představ a možností, připravit uživatele na samostatný a co nejméně rizikový pohyb mimo zařízení, pracovat s uživateli na jejich individuálních plánech a zkvalitnit tak poskytované služby a jiné.

Kapacita zařízení je pro 50 uživatelů. Z toho 4 klienti jsou uživateli denního stacionáře, 19 klientů je uživateli týdenního stacionáře a zbylých 27 klientů je uživateli domu pro osoby se zdravotním postižením, čili jsou zde v celoročním pobytu.

Organizační členění zařízení. Zařízení má 39 zaměstnanců. Z toho ředitel, ve výchovném úseku 16 zaměstnanců, v ekonomickém úseku 3 zaměstnanci, v sociálním úseku 1 pracovník, ve zdravotní péči 8 zaměstnanců, ve stravovacím úseku 5 zaměstnanců a v provozním úseku zbylých 5 zaměstnanců.

4.1 Canisterapie v zařízení

Canisterapii umožňuje zařízení svým klientům od května roku 2007. Několik klientů je účastníky individuální canisterapie, kterou v tomto zařízení provádí Gabriela Grycová a Německý ovčák Argo. Na skupinovou terapii do zařízení dochází Jana Vargová se svou Border kolíí Májou. Canisterapie probíhá dvakrát týdně.

Působením canisterapie se snaží docílit pozitivního účinku ze vzájemného kontaktu klienta a psa. Nejen že by měl být kladně ovlivňován jen klient, ale i pro psa by měl být kontakt s klientem potěšením. Využívá se různých metod a činností canisterapie.

4.1.1 Polohování

Při polohování dochází k bezprostřednímu kontaktu mezi klientem a psem. Polohování se provádí na zemi na připravené žíněnce, v dobře větrané, teplé a klidné místnosti. Někdy použijeme i relaxační hudbu.

Využíváme několika různých poloh. Jde o polohu na zádech, na boku a na břiše. U první polohy leží klient na zádech a Argo mu leží pod koleny. Leží-li klient na boku, Argo jej obklopuje buď ze strany břicha a nebo ze strany zad. K této poloze využíváme pomůcek

k dopolohování, například válec či podkovu. Oblíbenou polohou u většiny klientů je poloha na bříše, kdy mají obličej a trup položeny na psovi, ruce přes psa. Rádi se dotýkají obličejem srsti.

4.1.2 Rozvoj hrubé motoriky

Pomocí psa můžeme klienty motivovat k různým aktivitám a činnostem, které jsou pro ně běžně nezajímavé. Spousta klientů se nerada podrobovala cvičení ať už na rotopedech, steperech či protahování na zíněnce. V kontaktu se psem jsou ale ochotni vyvíjet mnohem více pohybu.

S oblibou házeme psovi aporty, jsou to různé míčky, pískací činky, klacíky, míčky na šňůrce, uzlíky a podobně. Jednotlivé hody různě obměňujeme. Jednou se snažíme hodit co nejdál, jindy co nejvýš. Házeme spodem nebo vrchem, střídáme i ruce.

Dále pak chodíme se psem na vycházky, klienti se střídají v chůzi vedle psa, s oblibou jej vodí na vodítku. Tato činnost je naplňuje pocitem důležitosti. Psa můžeme různě podlézat, přelézat, napodobovat jeho chůzi po čtyřech, současně se psem provádíme povely psovoda (sedni, lehni, vstaň). Stavíme překážkové dráhy, které klienti se psem probíhají v různém pořadí překážek, různým směrem. Hrubou motoriku rádi procvičujeme při skupinové canisterapii na zahradě zařízení, případně na společných vycházkách.

4.1.3 Rozvoj jemné motoriky

Pro rozvoj jemné motoriky se při canisterapii praktikují různé činnosti. Mezi našimi klienty je velmi oblíbené zdobení psa sponkami, jejich připínání a odepínání. Také při tom můžeme rozvíjet rozumové schopnosti, když sponky připínáme a odepínáme na základě barev a velikostí sponky. Další oblíbenou aktivitou je kartáčování psa, vytahování chlupů z kartáče a jejich odkládání do sáčku.

Dále pak čtvrtíme a půlíme pamlsky pro psa, šroubujeme nádobu ve které jsou umístěny. Přinesení misky s vodou, nasypání granulí do misky, podávání pamlsků či granulí z natažené dlaně, či ze špetky. U některých klientů je méně oblíbenou činností odepínání a zapínání karabiny vodítka, nasazování a sundávání náhubku, zapínání a odepínání obojku.

4.1.4 Komunikace

Abychom rozvíjeli i komunikaci u klientů, snažili jsme se nejdříve o zavolání jména psa. Poté jsme se učili pojmenovávat jednotlivé části těla, říkali jsme psovi básničky, písničky, říkali zážitky, popisovali jsme činnosti, které pes právě provádí. Učili jsme se dávat psovi povely.

5 KAZUISTIKY

Vybrala jsem pět klientů, kteří jsou účastníky individuální canisterapie a uvádím zde jejich kazuistiky. Z důvodu ochrany dat byla změněna identita klientů.

5.1 Pavel

5.1.1 Anamnéza

Pavel je patnáctiletý chlapec. Již třetím rokem je v zařízení, patří do týdenního programu. Je autista, velmi málo komunikuje se svým okolím. Za celé tři roky v podstatě téměř nepromluvil. Jediným projevem komunikace je třepotání rukama, v případě že je spokojený a má radost. Na jiné podněty nereaguje. Ani na bolest a nelibé podněty se neprojevuje žádným zvukem. Má rád klidné prostředí, nesnáší hluk a křik. Za svůj pobyt v zařízení byl schopen získat některé návyky, jako je chození na toaletu, mytí se, samostatně jíst lžící i vidličkou. Stále je ale co zdokonalovat.

5.1.2 Stanovené cíle

Hlavními cíli v případě Pavla bylo zlepšení samoobsluhy, především vyprazdňování se na toaletě. Dále pak zdokonalení jemné motoriky. U Pavla je velkým problémem jakýkoliv úkon, při kterém je potřeba využití prstů a koordinace obou rukou najednou. A to souvisí právě i s použitím toalety. Pavel nedokáže utrhnout ani pomačkat papír. V celku šlo o snahu snížit jeho závislosti na jiných osobách.

5.1.3 Použité metody

U Pavla byla snaha za pomoci canisterapie - psa Arga, zlepšovat jemnou motoriku. Canisterapie byla prováděna dvakrát týdně, po dobu jedné hodiny. Využívalo se k tomu různých aktivit. Pomocí česání jsme se snažili zlepšovat držení předmětu v ruce a také pohyby rukou. Dále pak jsme Arga hladili a snažili se docílit plynulého pohybu ruky od hlavy až po kořen ocasu. Polohování bylo další využívanou metodou, stejně jako použití pyktogramů.

5.1.4 Postupný průběh terapie

Seznámení canisterapeutického týmu s Pavlem probíhalo v klidu, ovšem bez jakýchkoliv projevů emocí, libých či nelibých pocitů. Šlo o pouhé vzájemné pozorování. Argo si jej očuchával.

Při dalším setkání bylo již vidět, že Pavel psa poznává a projevoval radost svým typickým třepotáním rukama a snažil se psa pohladit. Postupným setkáváním se jejich vzájemný kontakt stále zlepšoval. Pavel se na psa velmi těší, pozná jej a vítá se s ním. Argo mu podává packu a Pavel se jí snaží chytit. Také se sám odhodlává psa pohladit. Jedná se spíše o zaboření rukou do srsti psa. Plynulého pohybu od hlavy psa až po jeho ocas není Pavel zatím schopen. Docílení tohoto pohybu jsme si přidali do plánu.

Postupem času, kdy se tato setkání opakují, se u Pavla začíná objevovat mírný stisk prstů a to při hlazení psa. Jedná se zatím pouze o velmi jemný stisk, ale i tento náznak může být velkým přínosem. Tento pohyb je pro nás velmi důležitý a to v nácvičku trhání a krčení papíru. Během terapie byl Pavel vybízen také k oslovení a zavolání na psa. Na tyto výzvy nijak nereagoval.

Po nějaké době přidáváme další aktivity, pomocí nichž se snažíme o zlepšení stavu klienta. Je to například kartáčování psa. Tímto se snažíme opět o zlepšení jemné motoriky. Pavel nedokáže kartáč pořádně uchopit, drží jej pouze z lehká a jemně s ním jezdí po těle psa. Spíše to vypadá, že si s kartáčem pouze hraje a předává si jej v prstech.

Přibližně po měsíční terapii se Pavel nechal od Arga dotknout čumákem na rukách a olíznout. Na tuto situaci reagoval spíše s obavami, tedy aspoň jeho výraz vypadal bázkově. Po zhodnocení situace se Pavel raději stulil k Argovi do své oblíbené polohy na břicho a zabořil obličej do srsti. Tuto činnost má Pavel nejraději, v klidu leží na psovi a poplácává jej, případně mačká a chytá srst. Vypadá při tom velmi blaženě a spokojeně. Dalším pokrokem za tu dobu byla snaha o zavolání na Arga. Když k tomu byl Pavel vyzván, tentokrát zareagoval a snažil se špulit rty. Přestože ze sebe nedostane žádný zvuk, je zde snaha o komunikaci.

Během přibližně dalšího měsíce jsme docílili dalšího pokroku v uchopení předmětů. Vyrázili jsme s Argem na procházku, Pavel se chopil vodítka. Bylo cítit, že jeho stisk je již o něco pevnější, dokonce za vodítka několikrát zatahal. Ovšem po chvíli vodítka pustil. Při další návštěvě Arga se Pavel bez vyzvání sám za psem vydal. Jako obvykle se s ním

přivítal, poplácal jej a sedl si k němu. Byl velmi spokojený. Na výzvu se chopil vodítka a vykračoval s Argem po dvoře. Tentokrát jej již neupustil a pěkně si Arga držel.

Další metody, kterými jsme procvičovali jemnou motoriku bylo krmení psa pamlsky. Pamlsky byly různé velikosti, barvy a tvaru, podle toho jsme volili kterou granulku Argovi dáme. Využívali jsme i pyktogramy, aby Pavel věděl, jak budou činnosti navazovat po sobě, také měl možnost pomocí nich ukázat, co by rád s pejskem dělal.

5.1.5 Současné výsledky terapie

Po celou dobu jsme se kromě zlepšení jemné motoriky a samoobsluhy snažili i o zlepšení komunikace. Tento cíl se nám zatím příliš nedaří. Pavel stále nemluví, nevydává žádné zvuky, nereaguje na podněty. Nedává najevo žádné pocity. Jediných reakcí jsme docílili ve společnosti s Argem. V přítomnosti Arga je možné na jeho tváři pozorovat spokojený výraz, který utvrzuje svým třepotáním rukou. Argo je jediné slovo, o které se snažil, chtěli na psa zavolat. Ovšem výsledkem nebyl žádný hlasový projev.

Další cíle, které jsme si stanovili, a to mačkání a utržení papíru, jsou momentálně taktéž nedosaženy. V případě, že dostane Pavel do ruky papír a chceme aby jej skrčil či utrhl, nedočkáme se nejmenší snahy, papír zůstává neporušený. Prsty krčí a mačká pouze v Argově srsti.

Už ale i tyto výsledky jsou úspěchem. Je pravděpodobné, že postupem času dokáže činnosti, které se naučil dělat za přítomnosti Arga, aplikovat i na běžné situace. Je to běh na dlouhou trať. Jednoznačně můžeme říct, že Argo velmi kladně působí na Pavlův psychický stav a přispěl k velkému pokroku v Pavlově rozvoji.

5.2 Tomáš

5.2.1 Anamnéza

Tomáš je chlapec ve věku šestnáct let, taktéž autista. Rád se pohybuje v klidném a příjemném prostředí s volným pohybem. Má umožněno přecházení mezi jednotlivými odděleními, rád navštěvuje starší chlapce. Má velmi rád činnosti spojené s vodou, velmi rád plave. Tomáš taktéž příliš nekomunikuje, ovšem jeho komunikace je o něco lepší, než komunikace v případě Pavla, zvládá několik jednoduchých slov. Tomáš velmi dobře

reaguje na zvířata, při zmínce o nic se mu na tváři objeví úsměv. Tomáš vlastnil psa, se kterým byl velký kamarád. Pes ale po několika letech zemřel a Tomáš tak ztratil svého nejmilejšího společníka a přítele. Proto mohou být návštěvy Arga velkým přínosem, při nejmenším zlepší jeho psychický stav a navodí pocit spokojenosti a radosti, že opět získal svého čtyřnohého kamaráda.

5.2.2 Stanovené cíle

Mezi hlavní cíle, které jsme si v případě Tomáše stanovili, patří zlepšení komunikace, kontaktu se zvířaty, udržení delší pozornosti a taktéž zlepšení samoobsluhy. Dále se pak budeme snažit o rozvoj citových schopností, rozumových schopností a pohybových schopností, jemné a hrubé motoriky.

5.2.3 Použité metody

K rozvoji citových schopností Tomáše budeme využívat samotný kontakt se psem. Pomocí hlazení, polohování a komunikace budeme upevňovat vztah psa a klienta, tím se u Tomáše budou zlepšovat i citové dovednosti. V kontaktu se psem se cítí v bezpečí.

Rozumové schopnosti budeme procvičovat různými hrami, například budeme poznávat části těla u psa, poté si ukazovat, kde máme tyto části těla my sami. Také se budeme snažit rozeznávat barvy a zlepšovat sebeovládání.

Pro nácvik a zlepšení jemné motoriky využíváme různé činnosti se psem. Jsou to například podávání odměn psovi, pamlsky jsou různé velikosti a barev, podle toho vybíráme, kterou odměnu právě Argo dostane. Také tím, že Tomáš musí natáhnout dlaň, aby si Argo mohl vzít odměnu, procvičujeme pohyb. Dále pak házíme balonky, to nejen Argovi, ale i Máji při skupinové canisterapii, chystáme misku s vodou. Jemnou motoriku procvičujeme také hrou, kdy hledáme v srsti zapnuté sponky, odepínáme a zapínáme Argovi či Máji vodítko. Hrubou motoriku zlepšujeme převážně chůzí se psem na vodítku.

5.2.4 Postupný průběh terapie

Seznámení s Argem probíhalo stejně jako u Pavla bez sebemenších obtíží, v příjemném a klidném prostředí. U Tomáše bylo znát mírnou nervozitu. Opatrně k Argovi přistoupil a začal jej poplácávat a zkoušel jej hladit. Za nějakou chvíli od něj raději ustoupil.

Při dalším setkání už byli jako staří známí, Tomáš Arga pozdravil „Achooj“. Začal Arga hladit, tak jsem zkusili provést plynulý pohyb od hlavy až po kořen ocasu. To se nám zatím nepodařilo. Vyzkoušeli jsme polohování, Tomáš si taktéž oblíbil polohu na břicho, kdy se dotýká psa hlavou a obličejem.

Při dalších setkáních jsme se pokoušeli o nácvik plynulého pohybu při hlazení, zatím se nám to nedaří, Tomáš pohladí vždy kousek a ucukne. Sám se ale chopil hřebínku a chtěl psa začít česat. Nejdříve jej jen tak poklepával, ale po nějaké chvíli se dal do plynulejšího pohybu. Aby jsme vyzkoušeli i něco složitějšího, snažil se Tomáš o vyndávání chlupů z kartáče a dával je do pytlíku. Docela se mu to zamlouvalo a vytahování chlupů provázel slovíčkem „fuj“.

Asi po měsíci terapie vydrží Tomáš se psem již déle, nosí mu misku s vodou, hladí jej, vyčesává a čistí kartáč. Také začal Arga za dohledu psovoda odměňovat piškotem, dózu na piškoty se snažil odšroubovat sám. Začala se u něj projevovat snaha o vyslovení jména psa. Měl velkou radost, když dával Argovi olíznout vodu z rukou. Pokusili jsme se již o rozepínání karabiny u vodítka, to se nám zatím nepodařilo.

V horizontu asi dalších čtyřech měsíců, v jejichž průběhu došlo k přerušení canisterapie z důvodu nemoci Tomáše, jsme dosáhli mírných pokroků. Lukáš pomocí pyktogramů sám volí činnosti, které budeme právě provádět. Střídá se trénování hlazení, kartáčování, vyndávání chlupů z kartáče do pytlíku, připínání a odepínání vodítka, taktéž obojku. Tomáš nosí sám misku s vodou, namáčí si do ní ruce a s velkou radostí si je nechává olizovat Argem. Taktéž pokračujeme v polohování, které si Tomáš užívá, v klidu a se spokojeným výrazem leží na Argovi a jemně jej poplácává a hladí.

5.2.5 Současné výsledky terapie

Kontakt se psem se v případě Tomáše velmi utvrdil a zlepšil, výborně na psa reaguje, získal tak opět psího kamaráda. Naučil se říct jeho jméno. Kromě slova Argo, říká v průběhu terapie ještě další slovíčka, například voda, voní, bolí, fuj atd. Taktéž prodloužit a udržet dobu pozornosti se nám u Tomáše podařilo, z počátku vydržel u psa pouze chvíli, teď už vydrží po celou dobu canisterapie, čili 30 minut. Pouze ve výjimečných případech, kdy není Tomáš v psychické pohodě, musí být canisterapie přerušena předčasně.

Motoriku se nám taktéž podařilo zlepšit, Tomáš sám přinese misku s vodou, dokáže odšroubovat nádobku s odměnami a podá piškot Argovi. Stále ještě nejsme dokonalí v plynulém pohybu hlazení od hlavy po konec hřbetu. Ale i zde jsme udělali pokrok a Tomáš je schopen udělat plynulý pohyb o kus delší, než z počátku. Rád Arga češe a dokáže z kartáče chlupy vytáhnout a vyhodit do sáčku. Co se hrubé motoriky týče, dokáže Tomáš jít s Argem připnutým na vodítku a pevně jej drží, vodítko drží svědomitě a spokojeně vedle něj vykračuje.

Dle mého byla pro Tomáše canisterapie velkým přínosem. Našel ztraceného kamaráda a taktéž se zdokonaluje v rozvoji svých schopností. Stanovené cíle jsou částečně splněny a věřím, že postupem času dosáhne Tomáš dalších pokroků a úspěchů v plnění plánu.

5.3 Klárka

5.3.1 Anamnéza

Klárka je desetiletá dívka, prodělala dětskou mozkovou obrnu, je mentálně retardovaná. Má přidružené tělesné postižení, kvadruparézu se spastickými projevy a strabizmem. Vzhledem ke svému tělesnému postižení je Klárka odkázaná na invalidní vozíček. V jejím chování se objevují autistické prvky. Klárka téměř nekomunikuje s okolím, jedinými projevy její verbální komunikace jsou nesmyslné bláboly a podivné skřeky. Dříve se nijak do kontaktu se zvířaty nedostala, čekali jsme jaké budou její reakce na psa. Spíše jsme byli v očekávání, zda budou reakce vůbec nějaké, jelikož Klárka na většinu podnětů neraguje.

5.3.2 Stanovené cíle

V případě Klárky jsme mezi hlavní cíle zařadili především zlepšení komunikace s okolím a její reakce na vnější podněty. V rámci komunikace se budeme snažit taktéž o rozvoj komunikace verbální, o rozšíření slovní zásoby. Další stránkou která si zaslouží zvýšenou pozornost a snahu o zlepšení a pokroky je Klárčina mobilita a proto i na ni se zaměříme. Budeme se snažit o zlepšení jak jemné motoriky, tak zpevnění a držení těla.

5.3.3 Použité metody

Vzhledem k tělesnému postižení Klárky bude nejčastěji využívanou metodou polohování. Pomocí této metody a samotného kontaktu se psem budeme ovlivňovat jak tělesnou, tak i psychickou stránku Klárky. Pomocí hlazení, krmení, česání psa, vyndávání sponek ze srsti a podobnými aktivitami budeme zlepšovat jemnou motoriku. Budeme se snažit o navázání kontaktu mezi psem a klientkou. Pokud se nám toto podaří, může to být přínosem ve snaze o prolomení Klárčina apatického chování. Canisterapie bude probíhat stejně jako v případě Pavla a Tomáše dvakrát týdně po dobu třiceti minut.

5.3.4 Postupný průběh terapie

Jak jsem zmínila již výše, byli jsme ve velkém očekávání, zda se v případě Klárky dočkáme nějakých reakcí na kontakt se psem. Byli jsme velmi mile překvapeni. Pes se stal jedním z mála podnětů, na které Klárka reaguje. Hned při prvním setkání začala klientka

natahovat ke psu ručičky a vydávala nesrozumitelné zvuky. Dokonce se snažila za psem otáčet a na tváři při tom měla obrovský úsměv. Klárka se cítí při canisterapii velmi spokojeně, příjemně, je uvolněná a velmi snadno navazuje se psem kontakt.

Hned po několika prvních setkáních se dostavila snaha o vyslovení jména psa. Zpočátku šlo pouze o nesrozumitelné náznaky, až se postupně dopracovala ke zřetelně srozumitelnému slovíčku „Argo“. Během několika dalších terapií se začala Klárka ve verbální komunikaci velice rychle rozvíjet a z jejich úst vycházela nová a nová slovíčka. Paničku Arga začala oslovovat „Gábi“.

V rámci canisterapie využíváme dle plánu polohování. Klárka musí být na vozíčku fixována, aby se její bezvládné tělíčko nesesunulo k zemi. Při polohování ji z vozíčku vždy sundáme a položíme na připravenou žíněnku, tělo podepřeme polštáři. Většinou se sesune na zem. Necháme ji v poloze, do které se dostala. Argo si k ní přilehne a vzájemně si užívají kontaktu jejich těl. Klárka při polohování Arga s oblibou hladí, poplácává a mačká mu srst. Velmi ráda se nechává od Arga olizovat, je jí to příjemné a vždy se tomu směje, je velmi spokojená.

Postupem času se vlivem pravidelné terapie vyvíjí mezi Klárkou a Argem velmi úzký vztah. Klárka je na Arga i jeho paničku velmi fixovaná, na ostatní canisterapeutické týmy nereaguje příliš dobře nebo vůbec. Při jedné z terapií musela být Gábina nahrazena svou zástupkyní. Tato terapie musela být předčasně ukončena, jelikož Klárka byla nesvá a apatická. Přejde-li na skupinovou terapii Mája, Klárka nereaguje a psa ignoruje.

V canisterapii jsme u Klárky pokračovali s velkým nadšením a neustále jsme se snažili zlepšovat její komunikaci a pohyb. S překvapením a spokojeností jsme sledovali až neuvěřitelné výsledky a pokroky, kterých Klárka dosahovala.

5.3.5 Současné výsledky terapie

Během asi půlroční terapie jsme v případě Klárky docílili aktivního chování a reakcí ke svému okolí. Dostavily se velké snahy o verbální komunikaci, Klárka se pokoušela o skládání jednoduchých vět. Z počátku byly její projevy velmi nesrozumitelné a často je opakovala neustále dokola. Postupně začaly věty dostávat smysl a význam. Dokázala říct například tyto věty: „Argo přišel.“ „Zdalo se o Argo.“ „Argo neodcházej.“ „Argo zůstaň.“

„Prosím si piškot.“ „Prosím si vodičku.“ A další jednoduché věty, pomocí nichž dokázala dát najevo jak se cítí, dokázala si říct o věci, které potřebuje.

Také jsme dosáhli velkého úspěchu v rozvoji mobility. Klárka se po přesunutí z vozíčku na žíněnku již nesesune do bezvládné polohy jako dříve, ale dokáže sama sedět. Pes je pro ni velkou motivací a chce být neustále v jeho přítomnosti. Jakmile se pes nachází v jiné části místnosti, Klárka projevuje snahy dostat se k němu. Díky tomuto chtějí se naučila po čtyřech přesunovat tam, kde je Argo. Na vozíčku musí být stále fixovaná. Ovšem nyní již ne z důvodu, aby se z něj nesesunula, ale proto, že se snaží sama z něj slézt.

V případě Klárky jsme s výsledky canisterapie velmi spokojení. Dokonce si trůfáme říct, že se stal zázrak. Dělá až příliš rychle pokroky. Pes ji probudil z její apatie a naučil ji reagovat na své okolí. Motivoval ji ke komunikaci i k pohybu. Je pro ni hnací silou.

5.4 Ivanka

5.4.1 Anamnéza

Ivanka je osmiletá holčička. Její diagnózou je perinatální encephalopatie, mentální retardace a poruchy chování. Ivanka se projevuje agresivně k ostatním lidem, objevují se i autistické rysy. Nemá nejmenší snahu a motivaci k verbální komunikaci, nespolupracuje s okolím. Veškerá její komunikace spočívala na posuncích, bez verbálních projevů. Nedokáže vnímat bolest, co se týče její osoby i ostatních. Naopak projevy bolesti, ať už to byl pláč někoho z ostatních či jiný projev, ji dělali spíše šťastnou.

U Ivanky jsme si nebyli zcela jistí, zda bude canisterapie vhodným způsobem terapie, jelikož se u ní objevovaly příliš agresivní projevy chování i vůči zvířatům. Přesto jsme se rozhodli canisterapii vyzkoušet i v jejím případě.

5.4.2 Stanovené cíle

U Ivanky jsme si za hlavní cíl stanovili zlepšení jejího vztahu k okolí. Snažit se budeme o zkvalitnění jejího přístupu jak k ostatním klientům zařízení, tak i ke zvířatům. Není schopna reagovat na jakékoliv pokyny vychovatelů, čili i toto bude jedním z našich cílů. Kromě akceptování pokynů vychovatelů se budeme snažit i rozvoj a udržení její pozornosti. No a v neposlední řadě budeme chtít docílit i verbální komunikace.

5.4.3 Použité metody

V první řadě se budeme snažit pouze o vytvoření vztahu mezi psem a klientkou. Ivanka musí zjistit, že pes jí neublíží a stejně tak nesmí ubližovat ona psovi. Budeme simulovat situace, kdy Ivanka přijde do kontaktu se psem, například vycházka, setkání ve výtahu, setrvání ve stejné místnosti a podobně. Musí se nejdříve naučit psa respektovat a snést ve své blízkosti.

Dále budeme postupovat polohováním. Ivanka se blízkým kontaktem se psem bude rozvíjet po stránce citové. Tím že bude vnímat dech psa, tlukot srdíčka, jeho pohyby, bude si moci uvědomovat že je to živá bytost stejně jako ona. To se budeme postupně snažit aplikovat i v jejím vztahu k ostatním klientům zařízení.

Pomocí různých aktivit se psem budeme rozvíjet jak hrubou tak jemnou motoriku. Ivanka bude psa hladit, budeme jej krmit, odšroubovat krabičku na odměny, hledat sponky v srsti, zkoušet připínat a odepínat karabinu vodítka a obojek. Z počátku budeme využívat piktogramy, pomocí nichž si bude moci Ivanka vybrat činnost, kterou bude chtít provádět. V rámci těchto činností se pokusíme rozvíjet verbální komunikaci a postupně odstraňovat piktogramy.

5.4.4 Postupný průběh terapie

Seznámení Ivanky se psem probíhalo podle očekávání a naplnily se naše obavy. Ivanka se ke psu chovala velmi agresivně a snažila se mu způsobovat bolest. Stačila chvílka nepozornosti a už byla klientka přistižena při provádění nějaké činnosti, která je pro psa nepříjemná. Bylo to například tahání za ucho, za tlapy, ocas, snažila se píchnout psa do oka a podobné aktivity psu nepříjemné. Argo přesto jako správný canisterapeutický pes veškeré její výpady snášel bez projevů nelibosti. V tomto případě jsme museli být při praktikování canisterapie velmi ostražití.

Ivanka si postupem času začala na přítomnost psa zvykat a nechovala se k němu již tak agresivně. Snažili jsme se o polohování a doufali, že její přístup k psovi bude stále lepší a lepší a na základě toho budeme moci využít i dalších metod.

Asi po dvou měsících terapie jsme mohli přistoupit i k dalším aktivitám se psem, jelikož Ivanka se přestala soustředit pouze na vymýšlení schválností vůči psovi. Činnosti ji začali poměrně bavit, začíná se na ně soustředit. Ráda připíná psovi sponky. Našli jsme si hru, kdy Ivanka nejdříve na psa připne sponky a poté je na povel podle barev a velikosti ze psa odepíná. To se jí velmi zamlouvá a tváří se spokojeně.

Vztah klientky a psa se neustále zlepšuje, jsme schopni aplikovat polohování. Ivance se tato metoda zalíbila, zjistila že při ní cítí dech psa. Rytmické dýchání psa ji fascinuje, dokáže tak při něm ležet třeba i hodinu a vnímat jeho dech. Ba dokonce vyžaduje, aby pes dychotal. Lehne-li si Ivanka k Argovi a cítí jeho dech, stává se z ní najednou andělek. Je klidná, neprojevuje žádné rysy agresivity, dokonce se usmívá. Nadále jsme s klientkou pokračovali v canisterapii, převážně v polohování a pouze jsme jej doplňovali ostatními aktivitami se psem. Začali jsme přicházet na způsob přístupu ke klientce.

5.4.5 Současné výsledky terapie

Postupně jsme přišli na to, co na Ivanku platí. Za přibližně roční dobu canisterapie udělala v tomto směru velký pokrok. Začala zvířata vnímat jako příjemné společníky a ne jako předmět pro vybíjení zlosti. Také reaguje na pokyny vychovatelů a začala vnímat i ostatní klienty zařízení. Bere je spíše jako kamarády, je schopna podělit se s nimi o hračku, v rámci možností i pomoci.

Další velký pokrok udělala ve verbální komunikaci. Snaží se o vyprodukování jednoduchých slovíček. Nejdříve se jí dařilo vyslovovat pouze jednotlivé hlásky, až poté se propracovala k celým slovům. Dnes je schopna říci: „Ago“ – Argo. „Dej!“ „Ne.“ „Hav, hav.“ „Gááá“ – Gábina. Háček je ale v tom, že veškeré verbální projevy se odehrávají pouze v rámci canisterapie. Mimo terapii se verbální komunikace vytratí a nadále se vyjadřuje pomocí posunků.

V canisterapii budeme pokračovat a stále se budeme snažit o zlepšování a rozvoj jak vztahů ke zvířatům, tak i ke svému okolí. Projevů verbální komunikace se budeme snažit docílit i mimo canisterapii, aby mohla Ivanka sdělit své potřeby a pocity i jinak, než pouze prostřednictvím posunků.

5.5 Radka

5.5.1 Anamnéza

Radka je sedmnáctiletá dívka. Její diagnózou je Downův syndrom s autistickými rysy, středně těžkou mentální retardací. Projevuje se u ní psychomotorické opoždění. Komunikuje pouze pomocí posunků a gesty. Nemá žádnou snahu opakovat slova, dělá to nerada. Odmítá verbální komunikaci s okolím. Je soběstačná v oblasti sebeobsluhy a hygieny. Má ráda činnosti, ve kterých je vyžadována přesnost a pečlivost, má velkou trpělivost. Její zálibou jsou omalovánky a různé stavebnice.

5.5.2 Stanovené cíle

U Radky jsme si taktéž mezi stanovené cíle zařadili zlepšení vztahu k okolí, především reakce na vnější podněty a verbální komunikace. Rozšiřovat budeme slovní zásobu. Dále se zaměříme na jemnou a hrubou motoriku.

5.5.3 Použité metody

Pro rozvoj komunikace jsme u Radky využili i skupinové canisterapie. Pomocí různých her jsme se snažili o nutnost verbální komunikace. Například při házení aportu psovi jsme se střídali s ostatními dětmi a snažili jsme se je oslovit jménem.

Hrubou motoriku jsme rozvíjeli standardními činnostmi jako je chůze se psem po místnosti, venku, do schodů, ze schodů, přes překážky. Házení aportů, různé styly hodů, střídání rukou. Využívali jsme překážkové dráhy, slalomu, kromě psa překonávala některé překážky i Radka.

Krmením psa, odměňováním, česáním, zapínáním obojku, vodítka, nasazováním náhubku, vázáním uzlů na vodítku, otvíráním nádoby na pamlsky a hledáním sponek v srsti jsme zdokonalovali jemnou motoriku.

5.5.4 Postupný průběh terapie

Radka nebyla z prvního kontaktu se psem příliš nadšena, kontakt spíše odmítala, bylo vidět že se ho bojí. Pomalu jsme se snažili o navázání kontaktu, o získání pocitu bezpečí a

jistoty. U Radky trvalo seznamování po dobu tří terapií, než byla schopna psa beze strachu přivítat.

Zkoušeli jsme chůzi se psem, což se Radce dařilo velmi dobře. Ovšem malé problémy se objevovaly při chůzi do kopce a z kopce a také aktivity typu přelézání a podlézání psa. Tyto činnosti zpočátku Radka odmítá dělat. Na druhou stranu s oblibou pokouší obojek a vodítko, má velkou trpělivost při jejich zapínání a rozepínání.

V komunikaci se projevuje typicky svým způsobem, čili je vůči okolí lhostejná, nemá snahy ke komunikaci.

Postupně jsme se zaměřili více na komunikaci, a hrubou motoriku. Jemnou motoriku zvládá velmi dobře. Stále využíváme aportování, chůze se psem, hledání sponek, kartáčování, hlazení od hlavy až po kořen ocasu, snaha o plynulý pohyb.

Po několika měsících se začíná zlepšovat její vztah k okolí, začíná zapadat do kolektivu, snaží se rozvíjet své sociální chování. Podílí se na různých společných aktivitách, v kolektivu poměrně dobře spolupracuje. Objevují se snahy o komunikaci. Ovšem pouze při naší hře na předávání aportů a při pozdravu s psododem.

5.5.5 Současné výsledky

Radka se zlepšila po celkové stránce pohyblivosti. Fyzická aktivita není pro ni již nepříjemností. Pes ji dokáže k pohybu motivovat, snaží se o zrychlení pracovního tempa. Její vlastnost puntičkáře stále přetrvává. Činnosti spadající do jemné motoriky provádí s oblibou, dokáže se na ně plně soustředit a snaží se je provádět s co největší přesností a precizností. Nejraději manipuluje s obojkem a karabinou vodítka. Na základě těchto činností se zlepšila i v sebeobsluze, sama si dokáže zapnout zip u kalhot či knoflíky od košile.

Velký pokrok byl zaznamenán i v oblasti komunikace. Radka začala mít potřebu reagovat na okolí a být s ním v kontaktu. Snaží se opakovat slova, na čemž v současné době její komunikace spočívá. Má mnohem lepší vztah k ostatním klientům. Strach a nedůvěra k psovi vymizeli.

6 VÝSLEDKY ŠETŘENÍ

V Zeleném domě pohody canisterapie probíhá již od května roku 2007. Pro canisterapeutické týmy je prostředí již známé, stejně tak psi jsou známí pro klienty. Canisterapie probíhala v dobře větrané a teplé místnosti, která je vybavena žíněnkami, dekami, polštáři a jinými relaxačními a polohovacími pomůckami. Některé činnosti související s canisterapií, především ty pro rozvoj hrubé motoriky, probíhají na zahradě, kterou má zařízení k dispozici.

První setkání většiny klientů se psem probíhalo spíše bázlivě, se známkami nervozity. Ovšem ve většině případů došlo k velkému zlepšení hned při dalším setkání. Klienti navázali se psem a jeho psovodem kontakt, jeho návštěva je těšila, na tváři se objevily úsměvy. U každého z klientů stanovil canisterapeut ve spolupráci s asistentem (v tomto případě vychovatelka zařízení) plán a cíle, které se budou za pomoci praktikování canisterapie snažit plnit.

Každému z klientů byla založena databáze, do které si asistentka canisterapie zapisovala průběh jednotlivých hodin canisterapie. Evidování jednotlivých činností, které se prováděly v rámci canisterapie, je důležité pro sledování výsledků a pokroků klienta. Na základě těchto zápisů jsme byli schopni posoudit, jakým aktivitám a činnostem se klient věnuje s oblibou a naopak které aktivity jsou pro něj nepříjemné. Stejně tak jsme na základě těchto údajů byli schopni stanovit míru pokroků v jednotlivých oblastech schopností a dovedností. Asistentka si vedla zápisky i o činnostech, které klient neprováděl s přílišným nadšením a které se nezdařily. Díky tomu jsme byli schopni činnosti opakovat a snažit se o jejich vylepšení. Případně je možné na základě těchto dat změnit stanovený plán a cíle.

Pro všechny klienty, na které jsem se v rámci této práce zaměřila, byl kontakt se psem velkým přínosem. Pes byl pro ně motivací k učení se novým věcem, k vyvíjení aktivity v různých činnostech zaměřených ať už na rozvoj mobility, citových, rozumových či komunikačních schopností. Klienti si získali ke psům i jejich psovodům přátelský vztah a na každou další návštěvu se s nadšením těšili.

Všechny činnosti, které se během terapie prováděly, vycházely z možností a dovedností klientů. Střídal se jednodušší úkoly se složitějšími. Vždy jsme museli zapojit do programu takovou činnost, kterou klient zvládl, měl z ní radost a byl pochválen. Pokud by náplní

canisterapie byly pouze takové činnosti, které by klient nezvládal, stala by se pro něj canisterapie nepříjemnou záležitostí.

Pouze jedna klientka ze zvoleného vzorku měla ke zvířatům špatný vztah, projevovala se agresivně ke svému okolí, jak k lidem, tak i ke zvířatům. Ostatní klienti měli ke psům dobrý vztah, i když první kontakty byly nesmělé. U všech klientů se zřetelně vztah ke svému okolí zlepšil, mezi nimi a psy vzniklo přátelství. Pes je pro ně velkou motivací.

U všech klientů jsme za pomoci canisterapie docílili rozvoje ve verbální komunikaci. U klientů, jejichž verbální komunikace byla aspoň na nízké úrovni jsme rozšířili slovní zásobu a snažili se dosáhnout souvislých a smysl dávajících vět. U klientů, kteří verbální komunikaci odmítali, jsme taktéž dosáhli úspěchu a naučili je několika slovům.

Polohování je součástí canisterapie, v rámci níže se klienti zklidnili a uvolnili. Nechávali se unášet pocitem bezprostředního kontaktu se psem. Vnímali jeho teplo, pravidelný dech. Jednoznačně nejoblíbenější polohou se mezi vybranými klienty stala poloha na břicho, kdy si spokojeně zabořili obličej a ruce do srsti psa a mohli jej při tom poplácávat a hladit. Mezi nejoblíbenější hry patří připínání sponek a odměňování psa. Stejně tak chůze se psem na vodítku patří u našich klientů k oblíbené činnosti.

Po stránce mobility pes klienty motivoval k aktivitě. Za pomoci procházek, chůze se psem, podlézáním a přelézáním psa, aportováním a dalšími hrami jsme dosáhli zlepšení motoriky u všech zúčastněných klientů.

U vybraných klientů je tedy nesporný přínos této formy terapie. Tento typ terapie bude u klientů pokračovat i nadále a zajisté se dostaví další úspěchy. Ostatní účastníci canisterapie a zaměstnanci zařízení jsou zastánci této terapie a jsou přesvědčeni o jejich pozitivních účincích.

7 ZÁVĚR

Bakalářská práce se zaměřovala na canisterapii jako na jednu z terapeutických metod, které se využívají ve speciální pedagogice. Jde o metodu, která využívá pozitivních vlivů psa na člověka. Práce je rozdělena na dvě části a to na část teoretickou a praktickou. Teoretickou část tvoří dvě kapitoly, každá má několik podkapitol. Část praktickou tvoří pět kapitol.

V první kapitole teoretické části se zabývám významem zvířat v lidském životě. Pro někoho jsou zvířata pouze zvířaty, ovšem pro většinu lidí jsou zvířata společníkem, kamarádem či spolupracovníkem. Dále se v této kapitole zaměřuji na obecnou zooterapii.

Kapitola druhá je zaměřena na samotnou canisterapii. Poukazuje na historii a vznik canisterapie, jsou zde popsána pravidla a podmínky pro praktikování této terapie, jaký typ klientů se může canisterapie účastnit. Taktéž jsou zde rozebírány jednotlivé techniky, metody a formy terapie, její samotný průběh a části, ze kterých by se měla skládat.

Kapitola třetí, která spadá již do praktické části vyjadřuje cíl této práce a metodologii výzkumu. Výzkum byl prováděn v zařízení pro mentálně postižené v Hodoníně, nazývaném Zelený dům pohody. Ve výzkumu jsem vycházela z několika kazuistik vybraných klientů.

Zelený dům pohody, jeho vznik, historii a organizační členění popisuje kapitola čtvrtá. Také zde uvádím základní údaje o průběhu canisterapie v tomto zařízení, jaké se zde uplatňují metody a formy canisterapie.

Pátá kapitola zahrnuje samotný výzkum, který tvoří pět kazuistik klientů zařízení. Tito klienti se pravidelně účastní canisterapie. U každého z klientů byl na počátku terapie sestaven plán, podle něhož se v terapii postupovalo a stanovily se cíle, jichž jsme chtěli u klientů dosáhnout.

Šestá kapitola je závěrem šetření, jsou zde shrnuty výsledky, kterých jsme dosáhli za pomoci canisterapie u jednotlivých klientů. Z jednotlivých kazuistik jsem vybírala stejná či podobná data, z nichž jsem dělala závěry.

Z výsledků vyplývá, že na vybrané klienty pes opravdu působí pozitivně. Pro klienty je pes velkou motivací a napomáhá k jejich celkovému rozvoji, aktivizaci a stimulaci. Cílem mé práce bylo sledování vlivu canisterapie na klienty s kombinovaným tělesným a mentálním postižením a shrnutí obecných informací o canisterapii. Během shromažďování informací

k praktické části práce jsem se účastnila canisterapeutických setkání, což pro mě bylo velmi přínosné. Měla jsem možnost sama sledovat změny u klientů a přesvědčit se o kladném působení canisterapie na psychickou i fyzickou stránku klientů. Kontakt se psy přináší klientům, ale i ostatním účastníkům canisterapie radost do života a nová přátelství.

Prostředí, ve kterém jsem výzkum prováděla, lidé a práce v něm, mě naprosto nadchli a vím, že se o něčem podobném nedá mluvit pouze jako o zaměstnání. Člověk zde zapojí své city a emoce ať chce či ne. Věřím v to, že jednou se mi podaří najít uplatnění v tomto či podobném ústavu a dětem budu pomáhat jak já, tak i můj pes.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Kolektiv autorů. Zooterapie ve světle objektivních poznatků. Dona, 2007. ISBN 978-80-7322-109-6
- [2] Neranžič, Z. Animoterapie, aneb, Jak nás zvířata umí léčit. 1.vyd. Praha: Albatros, 2006. ISBN 80-00-01809-8
- [3] Pipeková, J. Terapie ve speciálně pedagogické péči. 2.rozšířené vyd. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-010-7
- [4] Pipeková, J. Kapitoly ze speciální pedagogiky. Brno: Paido. 1998. ISBN 80-85931-65-6
- [5] Selikowitz, M. Downův syndrom. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-973-9
- [6] Švarcová – Slabinová, I. Mentální retardace: vzdělávání: výchova: sociální péče. 3.vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-060-7
- [7] Slowík, J. Speciální pedagogika. 1.vyd. Praha: Grada publishing, 2007. ISBN 80-247-1733-6
- [8] Jankovský, J. Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska. 1.vyd. Praha: Triton, 2001. ISBN 80-7254-192-7
- [9] Frančeová, E. Deník mého syna. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2002. ISBN 80-211-0418-X
- [10] Černá, M. Cvičíme s mentálně postiženými dětmi: Aktuální problémy speciální pedagogiky. Praha: SPN, 1977
- [11] Gillberg, Ch.; Peeters, T. Autismus – zdravotní a výchovné aspekty. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-856-2
- [12] Matějček, Z. Domácí zvířata jako vychovatelé. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-085-5
- [13] časopis Život so psom. 3/2007. č.14. ISSN 1336-5940

INTERNETOVÉ ZDROJE

Internetové stránky Podané ruce – Psí pac z Podkrkonoší [online], Dostupný z World Wide Web : <<http://www.psipac.ic.cz>>.

Internetové stránky Pomocné tlapky – sekce canisterapie [online], Dostupný z World Wide Web : <<http://www.canisterapie.cz>>.

Internetové stránky Podané ruce, o.s. [online], Dostupný z World Wide Web : <<http://www.canisterapie.info>>.

Internetové stránky Canisterapeutické sdružení Jižní Morava [online], Dostupný z World Wide Web : <<http://www.canisterapie.mendelu.cz>>.

Internetové stránky Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík [online], Dostupný z World Wide Web : <<http://www.canisterapie.org>>.

Internetové stránky o zdraví a kráse Doktorka.cz – Léčba psem - canisterapie [online], Dostupný z World Wide Web : <<http://zviratka.doktorka.cz/lecba-psem-canisterapie>>.

Internetové stránky Zlatý retrívr - golden retriever z Jiřího zahrady [online], Dostupný z World Wide Web : <<http://zjirihozahrady.ic.cz/canisterapie.html>>.

Internetové stránky Pomocné tlapky, o.p.s. – polohování se psy [online], Dostupný z World Wide Web : <<http://www.canisterapie.cz/ct-polohovani-se-psy-canisterapie.htm>>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- IAHAIO International Association of Human-Animal Interaction Organizations.
Asociace sdružující organizace zabývající se podporou soužití lidí a zvířat.
- AOVZ Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům
- AAA Animal Assisted Activities – Aktivity prováděné za pomoci zvířat
- AAT Animal Assisted Therapy – Terapie za pomoci zvířat
- AAE Animal Assisted Education – Učení za pomoci zvířat
- AACR Animal Assisted Crisis Response – Krizová intervence za pomoci zvířat
- SVOPAP Vzdělávací centrum pro veřejnost v oblasti chovatelství zvířat.
- ZSF JU Zdravotně sociální fakulta Jihočeské Univerzity

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Zkušební řád Pomocných tlapek

Příloha č. 2: Zelený dům pohody

Příloha č. 3: Certifikát o složení canisterapeutických zkoušek Gábina a Argo

Příloha č. 4: Certifikát o složení canisterapeutických zkoušek Jana a Mája

Příloha č. 5: Fotodokumentace z canisterapie

PŘÍLOHA P I: ZKUŠEBNÍ ŘÁD POMOCNÝCH TLAPEK

Řád ochrany zvířat při zkouškách canisterapeutických psů

Pomocné tlapy o.p.s.

Čl. 1

Název a sídlo pořádajícího svodu

(1) Tento řád ochrany zvířat při svodu canisterapeutických psů byl zpracován a je určen pro členy Obecně prospěšné společnosti Pomocné tlapy se sídlem V. Kratochvíla 1073, 332 02 Starý Plzenec, e-mail: info@pomocnetlapky.cz.

(2) Uvedený žadatel - Pomocné tlapy o.p.s. - jako organizátor svodů v souladu s ustanovením zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, vydává po projednání a schválení Ústřední komisí pro ochranu zvířat tento "Řád ochrany zvířat při zkouškách canisterapeutických psů Pomocné tlapy o.p.s." (dále jen "Řád").

Čl. 2

Účel a cíle Řádu

(1) Účelem Řádu je metodicky stanovit podmínky zvířat a pravidla k předvádění zvířat při svodu podle současných požadavků na ochranu zvířat a péči o jejich pohodu při

a) svodu za účelem provádění zkoušek canisterapeutických psů

b) ověřování zda chování a povahové vlastnosti psa umožňují jeho využití pro rozvoj lidské osobnosti, např. handicapovaných osob v rehabilitačních centrech, střediscích ranné péče, integračních centrech, pomocných školách, domovech důchodců atd.

(2) Tento Řád neumožňuje použití zvířat pro přípravu a provedení triků nebo výkonů v divadelním a varietním představení, filmu, televizním programu nebo podobném veřejném představení.

(3) Řád nenahrazuje ustanovení a podmínky stanovené právními předpisy, zejména zákonem č.246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů,

zákonem č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů (např. doklad o provedení stanovených vyšetření zvířat, kontrola zdravotního stavu psů).

Čl. 3

Pořadatel svodu

(1) Ředitelka Obecně prospěšné společnosti Pomocné tlapky pro pořádání svodů vydá organizační pokyny a stanoví odpovědnou osobu, která odpovídá při přípravě a průběhu svodu za dodržování a kontrolu Řádu a zabezpečení ochrany a péče o zvířata (dále jen "pořadatel").

(2) Pořadatel předkládá žádost o stanovení veterinárních podmínek pro svod Krajské veterinární správě místně příslušné podle místa konaných vystoupení nebo svodu. Součástí žádosti je prohlášení o platnosti tohoto Řádu. Po stanovení veterinárních podmínek a odsouhlasení prohlášení o platnosti Řádu je předkládána žádost o souhlas s pořádáním svodu místně příslušné obci.

(3) Pořadatelem při svodu zvířat může být pouze osoba s takovými teoretickými a praktickými znalostmi o zvířatech, aby byla schopna

- a) rozpoznat zjevné příznaky zhoršeného zdravotního stavu zvířat,
- b) zjistit změny v chování zvířat,
- c) určit, zda celkové prostředí je vhodné k zachování zdraví a pohody zvířat,
- d) organizačně zabezpečit ochranu zvířat při pořádání svodu

(4) Podle tohoto Řádu je odpovědnou osobou za ochranu a péči o pohodu psa při svodu ta, která drží nebo chová canisterapeutického psa a provádí s ním činnost a zároveň s ním splnila podmínky zkoušek uvedené tímto Řádem.

Čl. 4

Druh zvířat, která se svodu účastní

(1) Řád se vztahuje na Canisterapeutické zkoušky, kterých se účastní zvířata zdravá a v dobré kondici, psi a feny, malých i velkých plemen, s průkazem původu i bez průkazu

původu. Horní věková hranice je stanovena kondicí a zdravotním stavem psa a feny. Maximální počet jedinců na svodu nesmí přesáhnout 30.

(2) Podle tohoto řádu se svodu nezúčastní:

- a) štěňata mladší 15 měsíců, hárající feny, březí feny ve druhé polovině březosti, kojící feny
- b) feny nebo psi nemocní nebo podezřelí z onemocnění, které by ovlivnilo jejich výkon nebo jim působilo bolest, utrpení nebo poškození jejich zdravotního stavu, nebo ohrozilo stav klienta
- c) feny nebo psi agresivní vůči lidem a ostatním psům
- d) feny nebo psi pod vlivem zakázaných látek (doping), nebo které účastník (chovatel) odmítl podrobit vyšetření, jež bylo při podezření z užití těchto látek požadováno k jejich zjištění
- e) feny nebo psi, kteří nebyli na svod připravováni a jejichž kondice neodpovídá předpokládané zátěži
- f) psi se zákrokem provedeným v rozporu s ustanovením § 4 odst. 1 písm. g) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, zejména psi s kupírovanýma ušima

(3) Aktuální seznam zvířat, včetně údaje o počtu, původu a identifikace zvířat používaných při svodu, je veden pořadatelem a ten jej předloží na požádání orgánům veterinární správy. Po ukončení svodu je tento dokument archivován .

(4) Veřejného svodu se nemohou zúčastnit psi a feny, kteří neprošli veterinární kontrolou.

Čl. 5

Způsob manipulace se zvířaty s popisem a charakteristikou činností prováděných se zvířaty

(1) Způsob manipulace se zvířaty, s popisem a charakteristikou činností prováděných se zvířaty během akce je uvedeno v popisu jednotlivých disciplín zkoušek.

(2) Zkoušením canisterapeutických psů se zjišťuje jejich připravenost pro praktický výkon.

POPIS JEDNOTLIVÝCH DISCIPLÍN:

1) Povaha

Majitelé psů spolu hovoří, podávají si ruce, hlasitě se baví. Psi jsou volně puštěni nebo na vodítku. Rozhodčí postupně pohladí všechny psy.

Hodnotí se: chování psa

2) Kontakt psovoda se psem

Psovod pustí psa z vodítka, po chvílce psa přivolá, dá mu povel sednout, lehnout, položí ho na bok.

Hodnotí se: ochota psa nechat se sebou manipulovat

3) Chůze psa na vodítku a reakce na cizí osobu

Psovod vede psa na vodítku. Po chvílce přistoupí asistent a odvádí psa od psovoda.

Hodnotí se: ochota psa jít s cizí osobou

4) Reakce psa na hlazení

Pes sedí nebo leží a je česán různými hřebeny, potom je hlazen na různých částech těla.

Je také hlazen neopatrně a několika osobami najednou za účelem simulace neobratnosti postižených klientů nebo dětí.

Hodnotí se: trpělivost a reakce psa

5) Omezující hlazení

Pes dokáže, že toleruje omezování pohybu. Asistent psa pevně obejmě, přidá se i rozhodčí.

Pes musí bez známky zneklidnění či strachu snést - vítání cizího člověka (rozhodčího) s majitelem, fyzický kontakt s cizím člověkem (např. pohlazení), manipulaci ze strany cizího člověka (kontrola chrupu, uší, tetování, tlapek, konečnicku a dovolí-li to jeho velikost

i zvedání či chování).

Hodnotí se: trpělivost psa

6) Celková prohlídka psa

Provede se prohlídka jako u veterináře. Což je komplexní prohlídka – uší, očí, tlamy, čenichu, análního otvoru, případně genitálií, funkčnost kloubů, stav srsti a celkové

kondice psa.

Hodnotí se: reakce psa

7) Reakce na hluk a rušivé podněty

Psovod se psem na vodítku se přiblíží k hloučku hlučných, gestikulujících lidí, budou se snažit projít hloučkem, někomu upadnou berle, jinému taška s plechovkami.

Hodnotí se: reakce psa na hluk a nečekané podněty

8) Reakce na invalidní vozík a kulhající osobu s berlemi

Pes na vodítku se psovodem se míjí s osobou o berlích a pak okolo nich projede člověk na vozíku, zastaví a promluví na tým, pohladí psa.

Hodnotí se: reakce psa a ochota k mazlení

9) Podávání jídla a pamlsku

Psovod nabídne pejskovi misku s jídlem, když pes jí, rukou mu sáhne do jídla nejdříve psovod, potom asistent. Nakonec rozhodčí nabídne psovi pamlssek, který si pes nemusí vzít.

Hodnotí se: reakce psa na odebírání jídla a opatrnost vzetí pamlsku

10) Vzrušivost psa

Psovod psa rozvádí aportem - hračkou nebo běháním, na pokyn rozhodčího psovod psa musí uklidnit. Povel může opakovat maximálně 3x.

Hodnotí se: rychlost uklidnění

11) Přátelskost a společenskost

Sleduje se v průběhu celého svodu.

Hodnotí se: nálada a vstřícnost psa

12) Týmová práce

Sleduje se v průběhu celého svodu. Sleduje se sehranost týmu, chování psovoda k psovi, jak psa chválí nebo zdali jej netrestá.

Hodnotí se: týmová práce

- 1) Ze zkoušky bude vyloučen každý pes, který projeví jakoukoliv agresivitu na lidi a jiné psy.
- 2) Znamku snižuje bázlivost a neochota vykonávat povely.

Čl. 6

Zařízení, vybavení, pomůcky pro manipulaci, předvádění nebo jinou činnost se zvířaty

(1) Akce se koná v prostorách zařízení, kde je dobře udržovatelná podlaha, prostory jsou snadno větratelné, podle ročních období lze použít klimatizaci. V dosahu jsou prostory pro odpočinek a údržbu psů. Areál, kde se konají zkoušky má dostatečné prostory k venčení a výběhu psů. Pes je po celou dobu konání akce v zařízení voděn psovodem na obojku a vodítku (zákaz použití ostnatých, elektrických, stahovacích obojků nebo řetízků bez mechanického omezení úplného zatažení smyčky), pouze některé disciplíny podle zkušebního řádu vykonávají na volno.

(2) Pomůcky potřebné ke svodu: čisté lůžko, nádoba s vodou na mytí rukou při manipulaci se psem, při veterinární prohlídce, invalidní vozík, berle, zvukové hračky, hřeben, plechovky, bílý plášť, miska na vodu a pamlsky pro psa. Nejsou používány pomůcky s nimiž by mohlo dojít k poškození zdraví, bolesti nebo snížení pohody canisterapeutického psa. Veterinární prohlídku provádí pověřený veterinář nebo veterinářka ve zdravotnickém plášti, který má s sebou dezinfekční ubrousky, nádobu s čistou vodou, čistý ručník, mýdlo, fonendoskop.

(3) V souvislosti s výcvikem a hodnocením výkonu canisterapeutických psů se nesmí používat podněty nebo bolest vyvolávající pomůcky, které by způsobily zjevné poranění nebo dlouhodobé negativní změny v činnosti nervové soustavy. Nápřah (berle, ruky, nohy - viz 9 disciplína) je jenom náznak - není fyzický kontakt se psem.

(4) Krmení canisterapeutických psů po dobu svodu je prováděno individuálně psovody podle návyku jednotlivých psů. V případě jednodenní i vícedenní akce psovod zajistí dostatek kvalitního krmení (minimálně 1x denně) a tekutin pro psa (přístup 24 hodin

denně), vhodný prostor k odpočinku (pelíšek, deka,...). Psovod zajistí po celou dobu akce pravidelné venčení s možností vyměšování a pohybových aktivit (minimálně 4x denně).

Čl. 7

Prostory, ve kterých se svod provádí a prostory k ustájení

(1) Pořadatel v místě svodu před zahájením a v průběhu svodu zajistí:

- vhodné místo a vybavení pro vykládání zvířat
- dostatečný zdroj zdravotně nezávadné pitné vody (minimální spotřeba vody 2 litry a více podle potřeby psa nebo feny)
- aby prostor pro zvířata a jejich vybavení minimalizoval riziko jejich poranění
- zabezpečení zvířat před nepříznivým počasím a výraznými rozdíly v klimatických podmínkách

(2) Prostory, ve kterých se svod koná, jsou předem kontrolovány pořadatelem, aby nemohlo dojít k poškození zdraví u psů (výskyt nebezpečných předmětů - kovové, skleněné,...), případně zabezpečí opatření k předcházení poranění canisterapeutických psů.

(3) V prostoru akce není dovoleno volné pobíhání psů nebo jiných zvířat. Psovod musí mít pod kontrolou svého psa.

(4) Pořadatel v místě akce před zahájením a v průběhu zajistí:

- prostor pro případnou izolaci poraněných nebo nemocných psů
- vymezí vhodný prostor pro výkon jednotlivých disciplín, s dostatečně velkým manipulačním prostorem tak, aby manipulace se zvířaty byla bezpečná a bezbolestná.
- kontrolu při využití prostor pro zvířata, při udržování čistoty, v případě uzavřených prostor zajištěno jejich pravidelné větrání, aby se minimalizovaly negativní vlivy vyvolané prostředím
- zabezpečení prostor pro zvířata před přístupem jiných zvířat (např. toulavých psů)
- podmínky pro provádění veterinární péče a poskytnutí první pomoci zvířatům chovatelem a pro případ odborného zákroku zajistit její pohotovostní poskytnutí veterinárním lékařem
- zabezpečení prostor a organizuje v nich parkování dopravních prostředků tak, aby se minimalizovalo riziko možného utrpení zvířat, které se zúčastní svodu

Čl. 8

Přeprava zvířat na svod zvířat

- (1) Přeprava zvířat musí být prováděna v souladu se zákonem č.246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů a s vyhláškou č. 193/2004 Sb., o ochraně zvířat při přepravě. Psi jsou na akci přepravováni většinou osobním vozem, a to majitelem psa. Psy lze přepravovat jedině tehdy, pokud jejich tělesný stav plánovanou přepravu dovoluje. To znamená, že je za účelem veřejného vystoupení zakázáno přepravovat psy nemocné nebo zraněné.
- (2) Zejména je nutno dodržovat následující zásady:
 - chovatel musí zajistit dostatek prostoru k tomu, aby zvířata mohla zaujmout odpovídající přirozenou polohu,
 - větrání a objem vzduchu v dopravních prostředcích tak, aby odpovídaly podmínkám přepravy a byly přiměřené počtu přepravovaných zvířat,
 - podání vody a krmiv (je-li to nezbytné) během přepravy,
 - přizpůsobení jízdy tak, aby se zabránilo nadměrným otřesům nebo naklánění
- (3) Zvířata lze přepravovat pouze v dopravních prostředcích, které jsou konstruovány tak, aby technicky zabezpečily pohodu zvířat, minimalizovaly možnost jejich zranění při přepravě, umožňovaly pravidelnou kontrolu stavu zvířat a jejich pohody a splňovaly technické požadavky a měly stanovené vybavení.
- (4) V prostorech přepravních prostředků, v nichž jsou přepravována zvířata, se nesmí manipulovat s volným ohněm, nesmí být současně přepravovány předměty, které by mohly nepříznivě ovlivnit pohodu zvířat nebo poškodit jejich zdraví, zejména látky dráždivé a hořlaviny.
- (5) Během vykládky a předvádění zvířat musí být se zvířaty zacházeno šetrně.
- (6) Osoby, které se zvířaty manipulují, jsou poučeny zejména v oblasti manipulace se zvířaty a osobní ochrany. Poučení proti podpisu je uloženo u pořadatele
- (7) Psi musí mít zajištěn dostatek prostoru, aby mohli zaujmout přirozenou polohu, která jim umožní korigovat pohyby vozidla. Psi musí být umístěni ve vozidle tak, aby neohrozili ani řidiče ani sebe. Psy není dovoleno přepravovat v uzavřených prostorech aut bez dostatečného přístupu světla. Při přepravě musí být psi pod dohledem člověka.
- (8) Přepravní box musí umožňovat psovi, aby v něm mohl zaujmout jakoukoli přirozenou polohu. Poznámka: Přepravu v menších boxech (pokud je prováděna), je nutno časově omezit. Jedná se o boxy umožňující psovi jen ležení.
- (9) Ponechání psa v uzavřeném dopravním prostředku bez dozoru člověka. Toto je povoleno pouze výjimečně a krátkodobě. Psu musí být v takovém případě zajištěn dostatek vzduchu, prostoru, případně světla a dále vhodná teplota prostředí (např. funkční klimatizace v létě a topení v zimě). Delší ponechání psa v uzavřeném prostoru dopravního prostředku může být považováno za týrání.

Čl. 9

Veterinární péče a kontrola dodržování Řádu

(1) Pořadatel zabezpečí na svodu zvířat zajištění odborné služby veterinárním lékařem na telefonu.

(2) Dozor nad ochranou zvířat jsou oprávněni vykonávat inspektoři Krajské veterinární správy, kteří se pořadateli prokáží služebním průkazem.

Čl. 10

Poučení osob o ochraně zvířat

(1) Pořadatel provede ústně na místě poučení osob, které se aktivně zúčastní svodu zvířat o tom, jak mají manipulovat se zvířaty, připravovat pomůcky nebo jiné vybavení a seznámí je se zásadami zabezpečení pohody a ochrany zvířat podle zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, jeho prováděcích předpisů a tohoto Řádu.

(2) Pořadatel zabezpečí zejména, aby:

a) se zvířaty bylo zacházeno klidně a rozhodně a zvířata měla zabezpečenou pohodu, nebyla drážděna nebo týrána a bylo minimalizováno riziko jejich poranění

b) osoby manipulující se zvířaty přistupovaly k nemocnému či poraněnému zvířeti vždy se zvýšenou opatrností a aby zvláštní pozornost věnovaly přístupu ke zvířatům, která se projevují jako nebezpečná a při zacházení s nimi byly jištěny další osobou

c) při provádění speciálních úkonů, např. veterinárních zákroků, které provádí odborně způsobilá osoba, byl na místě, kde se zákrok provádí, potřebný počet dalších poučených osob.

d) při provádění zvláštních úkonů u neklidných zvířat byly použity vhodné prostředky k fixaci zvířete, nebo podán zklidňující preparát veterinárním lékařem

e) osoby manipulující se zvířaty věnovaly zvýšenou pozornost zvířatům v situacích doprovázených hlukem nebo jinými negativními podněty, braly na vědomí skutečnost, že zvířata obvykle přicházejí do dosud nepoznaného prostředí, z různých skupin, nejsou na sebe navyklá, nebo mohou projevit obranné reakce, zvýšenou péči je třeba věnovat zvířatům poraněným

f) osoby manipulující se zvířaty byly informovány o opatřeních v případě mimořádných opatření (např. útěk zvířete mimo vyhrazené prostory, požár) a zabezpečily ochranu zvířat před utrpením a vznikem nebezpečných situací

Čl. 11

Důvody k zastavení svodu

Pořadatel je oprávněn a povinen:

- a) kontrolovat dodržování Řádu v místě konání, vyžadovat od jednotlivých osob plnění povinností stanovených Řádem a při zjištění závad je povinen zjednat nápravu
- b) stanovit, aby zvířata, která svým chováním ohrožují bezpečnost osob nebo ostatních zvířat, byla vyřazena ze svodu
- c) zastavit konání svodu při výrazném zhoršení klimatických podmínek
- d) vyloučit zvíře svodu v případě, že by se u tohoto zvířete projevil příznaky nemoci, stresu či jiné negativní příznaky, které by vedly k utrpení zvířete.
- e) vyloučit účastníky za nesportovní chování ke psu (fyzické trestání) a projevy agresivity vůči psům.

Čl. 12

Platnost a účinnost Řádu

(1) Tento Řád je platný pouze ve znění schváleném Ústřední komisí pro ochranu zvířat, změny tohoto Řádu musí být projednány s Ústřední komisí pro ochranu zvířat a být schváleny.

(2) Tento Řád nabývá platnosti a účinnosti dnem právní moci rozhodnutí o schválení Ústřední komisí pro ochranu zvířat

Pomocné tlapky o.p.s.

V. Kratochvíla 1073

332 02 Starý Plzenec

PŘÍLOHA P II: ZELENÝ DŮM POHODY

PŘÍLOHA P III: CERTIFIKÁT O SLOŽENÍ CANISTERAPEUTICKÝCH ZKOUŠEK GÁBINA A ARGO

POMOCNÉ TLAPKY o.p.s.
sekce canisterapie

Sídlem: V. Kratochvíla 1073, 332 02 Starý Plzenec
IČO: 26232641, DIČ: 140-2623241

CERTIFIKÁT CANISTERAPEUTICKÉHO TÝMU

Číslo týmu:

Jméno psovoda: **GABRIELA BEYCOMÁ**

Adresa: **KŘÍČKOVÁ 15, BODOHIN**

Oslovení psa: **ARGO**

Plemeno: **NĚMECKÝ OVČÁK**

Pohlaví: **pes / fena**

Narozen: **5.6.2004**

Místo zkoušky: **Canisterapeutické centrum Zlín**

Dne: **28. dubna 2007**

Zkušební komisař **Jitka Mokrejšová**

Asistenti: **Hana Outratová**
Věra Outratová

Výsledek zkoušky: **prospěl na výbornou / prospěl / prospěl podmíněčně**

Platnost certifikátu do: **30. června 2008**

POMOCNÉ TLAPKY o.p.s.
V. Kratochvíla 1073
332 02 Starý Plzenec
DIČ: 140-26232641

Podpis zkušebního
komisaře

Podpis asistenta

Podpis asistenta

Razítko společnosti

UČENÍ:

Tento certifikát o canisterapeutických zkouškách je platný pouze společně s Canisterapeutickým indexem, který doplňuje. Samostatně může být prezentován jen za účelem započítání praxe pod vedením mentora, nutně pro prvotní získání Canisterapeutického indexu. Certifikát potvrzuje, že pes se při přezkoušení ukázal jako vhodný pro provozování canisterapeutické činnosti. Canisterapeut vzal na vědomí poučení o tom, že při výkonu canisterapeutické činnosti musí brát v úvahu momentální situaci a zdravotní stav svého psa a že nese plnou zodpovědnost za své jednání i chování svého psa. Canisterapeut vykonává canisterapii svým jménem.

Pomocné tlapky o.p.s., které certifikát vystavily, poskytly canisterapeutovi nezbytné základní vzdělání a poučení o jeho právech a povinnostech, dále mu poskytují možnost konzultace, ale nenesou žádnou právní zodpovědnost za jeho vlastní činnost a jednání.

ROTKOL O VYKONANÉ CANISTERAPEUTICKÉ ZKOUŠCE PSA A PSOVODA

PŘÍLOHA P IV: CERTIFIKÁT O SLOŽENÍ
CANISTERAPEUTICKÝCH ZKOUŠEK JANA A MÁJA

SVOPAP vzdělávací centrum s. r. o.
U Sanatoria 586, 153 00 Praha 5

O S V Ě D Ě N Í

Číslo: 68/2006

Jméno: **Jana VARGOVÁ**

Den, měsíc a rok narození: 24. září 1970

Absolvovala rekvalifikační kurz

CANISINSTRUKTOR PRO OBLAST ROZVOJE OSOBNOSTI

v rozsahu 145 hodin.

Pověření k vydávání dokladu o kvalifikaci s celostátní platností ve smyslu vyhlášky č. 21/1991 Sb. ve znění vyhlášky 324/1992 Sb. uděleno MŠMT ČR dne 19. července 2004 pod čj. 22 854/04-20/352

V Praze dne *2. 12. 2006*

Louisa Pracek

předseda zkušební komise

M. Pátek

statutární zástupce vzdělávacího
zařízení

PŘÍLOHA P V: FOTODOKUMENTACE Z CANISTERAPIE

Společné foto

Polohování

